

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

19^E JAARGANG

WOENSDAG 5 DECEMBER 1934

No. 988

COMMISSIE VAN REDACTIE:

P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).

Redactie-adres: Pieter de Hoeweg 122, Rotterdam.
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement
volgens tarief. Administratie van abonnementen en adver-
tenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam,
Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No.
145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in
Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 23,— per
jaar. Losse nummers 50 cents. Economisch-Statistisch
Kwartalbericht f 1.—. Leden en donateurs ontvangen
het weekblad en het Kwartalbericht gratis en een reductie
op de verdere publicaties.

INHOUD.

	Blz.
DEBEDIJFSREGLEMENTEERING-ORDONNANTIE 1934 VOOR NEDERLANDSCH-INDIË door Th. Ligthart	1074
Koersschommelingen van aandeelgroepen door J. C. Berk	1075
Leeningen op schuldbekentenis door C. A. Klaasse. ...	1076
Kanttekeningen bij het verslag van de Landbouwcrisis- maatregelen over Mei en Juni 1934 door C. Brakman	1077
De economische positie van Rotterdam in het derde kwartaal van 1934 door Mr. W. F. Lichtenauer	1079
De strijd tegen de duurte in Duitschland door Hk. Riemens	1079
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
De Dominions en Britsche contingentieering door Prof. Dr. P. Geyl.....	1081
De invoer van levensmiddelen in Palestina door Dr. Alfred Marcus.....	1082
AANTEKENINGEN:	
Nieuwe herstelmaatregelen in de Vereenigde Staten	1083
Nieuwe economische politiek in Frankrijk?	1084
ONTVANGEN BOEKEN	1084
MAANDCIJFERS:	
Indexcijfers van Nederlandsche aandelen	1084
Emissies in October 1934.....	1085
STATISTIEKEN	1085—1088
: Geldkoersen. — Wisselkoersen. — Bankstaten.	

4 DECEMBER 1934.

Geld is overvloedig gebleven; de maandswisseling met verrekening van schatkistpapier, terwijl de storting op de Indische leening eerst 4 Dec. plaats vindt en de Minister dus deze vier dagen moet overbruggen, is bijna ongemerkt aan de geldmarkt voorbij gegaan. De rente voor driemaandsbankaccepten bleef bij gebrek aan zaken $\frac{1}{2}$ pCt.; driemaandsschatkistpapier daarentegen is op $\frac{3}{8}$ pCt. gedaan. Jaarspapier noteert $\frac{7}{8}$ pCt.; twee-jaars $1\frac{1}{16}$, drie-jaars $1\frac{7}{8}$ en vijf-jaars $2\frac{7}{16}$ pCt. Een Nederlandsch consortium heeft met den Belgischen Staat een voorschot op korten termijn afgesloten voor een totaal bedrag van f 100 miljoen, waarvoor, naar men zegt, België 4 pCt. rente betaalt. Prolongatie nog maar steeds 1 pCt.

* * *

Van de wisselmarkt weinig nieuws. Ponden liepen achteruit en kwamen van 7.38 op 7.33 $\frac{1}{2}$. Dollars bleven onveranderd rond de 1.47 $\frac{7}{8}$ schommelen. De \$/f koers trok aan en kwam van 4.99 op 4.95%. Fransche Francs, die in het midden der week iets aantrokken, sloten weder op den aanvangskoers: 9.75—9.75 $\frac{1}{2}$ —9.75. De Ponden/Francskoers liep terug: 75.70—75.25. Marken bleven onveranderd: 59.44. Registermarken bleven gezocht, ondanks het tamelijk ruime aanbod. Creditsperrmarken bij gebrek aan koopers eerder lager. Ook voor Effectensperrmarken was eenige vraag. Zeer gezocht — waarschijnlijk wel onder den invloed van de aan den Belgischen staat verstrekte leening — waren Belga's, die van 34.51 $\frac{1}{2}$ op 34.58 kwamen. Ook Zwitsersche Francs lagen vast; zij verbeterden van 47.94 tot 48.04. Scandinavië in samenhang met den Pondenkoers lager. Canadeesche Dollars 1.51%.

Flauw waren Milreis, die tot 10% teruggingen. Argentijnsche Pesos 37%.

De marges op de termijnmarkt zijn tegen verleden week practisch niet veranderd.

Op de goudmarkt was het kalm; er ging weinig om. De vraag naar goud uit België is vanzelfsprekend ook minder geworden. Baren noteerden ca. f 1.653, Sovereigns deden ca. 12.18, Eagles 2.49 $\frac{1}{2}$.

DE BEDRIJFSREGLEMENTEERING-ORDONNANTIE 1934 VOOR NEDERLANDSCH-INDIË.

Prof. Gonggrijp brak in zijn prae-advies, uitgebracht voor de vergadering van de Vereeniging voor de Staathuishoudkunde en de Statistiek van November 1934 een lans voor de open deur voor goederen in Nederlandsch-Indië en de gesloten deur voor menschen. Het argument voor deze stelling is de groote bevolkingsdichtheid van Nederlandsch-Indië; Java, Madoera en Bali zijn overbevolkt, Menadoneezen, Bandjareezen, Bandaneezen, Korintjiërs, Baweanners en anderen zoeken werk en verdiensten buiten hun land. Kunnen deze feiten nu werkelijk aanleiding zijn om te beweren, dat er in Indië geen plaats meer is voor buitenlanders? Het komt me voor van niet. Er zijn zeer dichtbevolkte landstreken in Indië, maar ook zeer dun bevolkte, de totale dichtheid is slechts 31.3 per vierkanten kilometer en er zijn uitgestrekte gedeelten, nog vrijwel volkomen onontgonnen.

De inlander wil zich echter niet verplaatsen; hij is zeer hokvast, daarom leven millioenen armelijk in de streken, waar ze opgroeiden, terwijl ze land in overvloed betrekkelijk dicht bij huis zouden kunnen krijgen. Er is weinig neiging tot emigratie, daardoor blijven heele landstreken braak liggen, alhoewel ze stellig voldoende zouden kunnen opleveren om een er zich vestigende bevolking welvaart te verschaffen.

De Hollanders, die in de ontginning van Java, Sumatra en andere streken, hun sporen hebben verdiend, zijn door den geweldigen tegenspoed van den laatsten tijd lamgeslagen en zien er geen heil in nu te trekken naar verwijderde eilanden om te pogen daar nieuwe vestigingen te stichten. Plaats is er echter meer dan voldoende.

Er worden pogingen gedaan om de aandacht te vestigen op Nieuw-Guinea; veel animo om daarheen te gaan of om daar handelshuizen te stichten is er echter niet. De lust om daar te beginnen is wel aanwezig bij de Japanners, die er reeds eenige ondernemingen openden en die nog gaarne de beschikking over meerdere perceelen zouden krijgen. De Regeering aarzelt echter om die af te geven, daar ze vreest voor een ware invasie van Japanners, die ons later voor een „uitlanders"-probleem, zoo bekend uit de Afrikaansche geschiedenis, zou kunnen plaatsen.

Het zou echter op den duur onverantwoordelijk zijn Nieuw-Guinea aan zijn lot over te laten, omdat de inlanders er niet heen willen en omdat de Hollanders in de ontginning van dat land geen voordeel zien. Tenslotte zal een keuze gedaan moeten worden in het belang van dat groote land, en als bij ons geen lust tot zoo'n avontuur bestaat, dan zou het wel van zeer slecht economisch inzicht getuigen, als de Japansche arbeid er een gesloten deur bleef vinden.

Voor de penetratie van Japan in onze Oost verkeert men echter in chronische angst. Men is bereid tot allerlei maatregelen om haar te voorkomen, behalve tot die, van welke op den duur alleen succes te verwachten is: de aanpassing van onze industrie aan de eischen van Indië en de ontplooiing van nog grotere energie dan de Japansche. Men kan zonder twijfel de Japanners door berscherming van Nederlandsche producten en Nederlandschen handel, door contigententeering, bedrijfslicentieering etc. nog een tijdlang op den drempel laten staan, tenslotte zal de economisch sterkere overwinnen, afgescheiden van alle problemen van politieke macht. De geschiedenis van de laatste vijf jaren heeft ons afdoende geleerd, wat de gevolgen zijn van het verzaken van de voorschriften van het economisch inzicht.

Mag men de Indische bladen gelooven, dan is de „Bedrijfsreglementeering-ordonnantie 1934" gericht tegen het krachtig naar voren dringen van den Japanner in het Indische bedrijfsleven. De Regeering, die de deur voor vreemde goederen reeds gedeeltelijk sloot, zou de macht willen hebben haar tegen werk-

krachten te grendelen. Leest men de ordonnantie en de Memorie van Toelichting dan vindt men natuurlijk geen woord, dat in deze richting wijst. Men vindt echter evenmin een duidelijke verklaring voor de noodzakelijkheid van een ordonnantie, die een zeer groote macht over het bedrijfsleven aan de Regeering geeft. Er wordt gesproken over toenemende bestaansmoeilijkheden van vele bedrijven, waarna wordt vastgesteld, dat „de eigen nijverheid, handel en scheepvaart veelal, aan zichzelf overgelaten, niet langer tegen de abnormale omstandigheden opgewassen blijken". Intusschen is gebleken, dat ook „anderszins „dan door overmatigen invoer de onderwerpelijke „moeilijkheden kunnen worden veroorzaakt. Zoo be- „staat de mogelijkheid, dat nieuwe bedrijven worden „opgericht of bestaande uitgebreid (waaronder te „begrijpen een andere wijze van bewerking, welke „verandering van den aard of opzet van het bedrijf „tengevolge heeft) dan wel gesloten bedrijven weder „geopend, terwijl aan uitbreiding in dat opzicht en „op bedoeld terrein in het geheel geen behoefte be- „staat waardoor ontwrichting van het bedrijfsleven „in de hand wordt gewerkt."

De argumentatie is vaag. Alleen is duidelijk, dat de Regeering de voortbrenging aan banden wil leggen, een bescherming wil invoeren met de bedoeling de prijzen van nijverheidsproducten op een bepaald niveau te houden. De bestaande bedrijven moeten een licentie hebben, ze zullen deze zonder uitzondering krijgen, nieuwe moeten een vergunning vragen, die onder bepaalde omstandigheden geweigerd worden kan.

De ordonnantie kan in sommige gevallen nuttig werken, melden de Indische bladen, ze verhalen b.v. dat de Goodyear juist bezig is een groote bandenfabriek in het Buitenzorgsche op te richten en dat nu reeds een andere bandenfabrikant wilde probeeren zich ook op Java te vestigen. Dit zou tot noodelooze scherpe concurrentie kunnen leiden, waardoor beide fabrieken een noodlijdend bestaan zouden kunnen krijgen. Stellig! Maar het monopolie, dat nu geschapen wordt zal den prijs der banden juist een fractie houden beneden den normalen prijs van een ingevoerde band, zoodat de consumenten aan deze fabriek niet veel zullen hebben, terwijl het Gouvernement zijn invoerrecht op de banden zal missen. Elke zaak heeft twee zijden en de vraag is nu maar of een Regeering allereerst naar de belangen van de producenten of naar die van de consumenten kijken moet.

Als rubber-produceerend land heeft Nederlandsch-Indië duidelijk belang bij groot-verbruik, dus bij bandenprijzen, die zoo laag mogelijk liggen in verhouding tot den prijs van de ruwe rubber.

Dit voorbeeld is dus niet gelukkig, en een ander dat me de strekking van de ordonnantie zou kunnen verduidelijken vond ik nog nergens. Ik kan me echter zeer goed voorstellen, dat in sommige gevallen deze ordonnantie nuttig werk kan doen, maar ik vermoed, dat die gevallen met één cijfer te tellen zullen zijn. Bovendien is het de vraag of de machtige Indische Regeering in die gevallen niet zonder deze ordonnantie hetzelfde resultaat zou kunnen bereiken. De ordonnantie scheidt echter het gevaar voor maatregelen, die verstarrend op het Indische bedrijfsleven zullen werken en ze voert een methode van protectie in, die voor de oude landbouw-exportbedrijven en voor de verbruikers groote nadeelen kan hebben. Men kan er staat op maken, dat voortaan de plannen tot oprichting van een nieuw bedrijf op hevigen tegenstand bij de bestaande bedrijven in dezelfde branche zullen stuiten, dat de Regeering met protesten en verzoeken bewerkt zal worden om er tegen te waken, dat iets nieuws ingang vinden zal en als het initiatief van het buitenland uitgaat, zal men de overigens sympathieke kreten „Nederlandsch en Nederlandsch-Indisch fabriekaart" in allerlei toonaarden misbruiken. De beschermde producenten zullen er alles op zetten rustig te kunnen arbeiden zonder gestoord te worden

door concurrenten, die met nieuwe vindingen en nieuwe methodes komen.

Men heeft voor elke uitbreiding in zijn bedrijf een vergunning noodig. Dat is een rem op de ondernemingslust. Wat is logischer dan dat een goed-geleid bedrijf zich gestadig uitbreidt en veranderingen in zijn werkwijze aanbrengt? Dit alles mag echter niet meer, zonder dat de Regeering het nut van dien vooruitgang inziet.

De ordonnantie schrijft omtrent het verstrekken van vergunningen niets voor; ze laat de beoordeeling van de aanvragen aan de Indische Regeering over en legt in hare handen een groote macht. Deze kan daar verstandig gebruik van maken, zoodat de nadeelen gering kunnen zijn. Het is echter ook mogelijk, dat de „Actieve handelspolitici” in ons land tot grooter macht komen; dan is deze ordonnantie een direct gevaar, want dan wordt gedreven naar steeds grootere protectie.

Ik kan niet anders dan dezen nieuwen stap in de richting van verstarring betreuren, en ik hoop, dat de ordonnantie zelden aanleiding zal geven tot het weigeren van een licentie of vergunning. Moge ze speedig worden ingetrokken!¹⁾ TH. LIGHART.

KOERSSCHOMMELINGEN VAN AANDEELENGROEPEN.

Een der punten, die bij het vraagstuk van belegging in aandelen steeds weer naar voren komen, is dat van de grootte van de koersschommelingen van de verschillende soorten, een punt dat vooral van belang is ten opzichte van die beleggingen, waarvan niet van te voren reeds de duur van de investering vaststaat en met de mogelijkheid van een plotselinge realisatie rekening moet worden gehouden. Dat deze vraag secundair is aan die van het koersverloop in het algemeen, behoeft verder geen betoog.

Ten einde in de grootte van deze schommelingen eenig inzicht te verkrijgen heb ik, op grond van de in de E.-S.B. gepubliceerde indexcijfers van aandeleengroepen van de Bank voor Handel en Scheepvaart, enkele berekeningen gemaakt voor de jaren 1929 t/m. 1933, waarvan ik de resultaten hieronder laat volgen.

Vooraf meen ik echter te moeten opmerken, dat de bovengenoemde maandcijfers gebaseerd zijn op de koersen van slechts enkele aandelen uit elke groep (zie de toelichting in E.-S.B. van 15 Jan. 1930), zoodat niet zonder meer aangenomen mag worden, dat de gevonden uitkomsten ook inderdaad voor alle aandelen van die groep gelden. Wel zijn, naar ik meen, de gevonden coëfficiënten voldoende betrouwbaar om een globaal inzicht in de grootte van de schommelingen te verkrijgen, en, vooral, om een vergelijking te kunnen trekken tusschen de verschillende groepen onderling.

De gestelde vraag was: hoe groot was in elk der jaren 1929 t/m. 1933 voor elke aandeleengroep het gemiddelde verschil tusschen de maandgemiddelden en het jaargemiddelde,²⁾ uitgedrukt in procenten van dit laatste. Uitgegaan is dus van de formule:

$$\text{Coëfficiënt} = \frac{\sum(m-a)}{12} \times \frac{100}{a}$$

waarin a de gemiddelde koers voor een bepaald jaar, en m de gemiddelde koers voor een bepaalde maand voorstelt.

Bovendien is nog opgenomen het rekenkundig gemiddelde van de gevonden groepscoëfficiënten.

In de volgende opstelling zijn de coëfficiënten eenvoudigheidshalve afgerond op volle procenten; de berekeningen waren op 1/10 pCt. nauwkeurig.

¹⁾ Volgens Economisch Weekblad van 26 Oct. jl. is de werkingsduur van de ordonnantie door aanvaarding van een amendement-Weyer c.s. beperkt tot een periode van drie jaren. (Red.).

²⁾ Onder jaargemiddelde is in dit artikel steeds verstaan het 12-maandsgemiddelde.

Dispersie coëfficiënten.

Namen der groepen	1929	1930	1931	1932	1933	Gemiddeld, ¹⁾
Electriciteit....	8	6	10	6	5	7
Banken.....	2	5	17	9	5	8
Thee.....	3	10	10	8	7	8
Handelondern.	5	9	18	12	5	10
Industrie.....	6	11	19	10	8	11
Mijnbouw.....	7	13	15	11	10	11
Olie.....	3	8	25	10	8	11
Suiker.....	3	14	22	9	12	12
Tabak.....	10	12	20	16	8	13
Scheepvaart....	8	13	22	15	14	14
Kunstzijde....	20	14	16	11	10	14
Rubber.....	11	24	31	28	20	23

¹⁾ Aan het gemiddelde kan slechts een betrekkelijke waarde worden toegekend; men vergelijkte b.v. banken en electriciteit in de verschillende jaren.

Hoewel het onderzoek slechts over een vijftal jaren loopt, meen ik dat toch eenige conclusies zijn te trekken. Zoo blijken Rubberaandeelen niet alleen de grootste gemiddelde schommeling (23 pCt.) te vertonen, doch ook hebben zij in vier van de vijf onderzochte jaren de grootste coëfficiënt. Aan het andere einde van de schaal staan drie groepen met een vrij uitgesproken lage coëfficiënt, te weten Electriciteit, Bank en Thee.

Het onderlinge verschil tusschen de overige acht groepen is te klein om daaruit, gegeven de schaarschte van het verwerkte materiaal, een conclusie omtrent hun onderlinge rangschikking te trekken.

Wel blijkt, dat de veel verbreide meening, dat cultures de grootste schommelingen vertoonen in haar algemeenheid onjuist is. Opvallend zelfs is het grote onderlinge verschil; terwijl Rubber een gemiddelde dispersie coëff. heeft van 23 pCt., bedraagt die van Thee slechts 8 pCt., wat dus wil zeggen dat in de onderzochte jaren de koersschommelingen van Rubber het drievoud bedroegen van die van Thee. Zoals uit het algemeen koersverloop van aandelen wel te verwachten was, worden de hoogste coëfficiënten, met uitzondering van Kunstzijde, bereikt in 1931; de schommelingen waren het kleinst in 1929 en 1933.

Hoewel het niet mogelijk is uit bovenstaande coëfficiënten tot een vergelijking van de verschillende jaren onderling te geraken, aangezien de gebruikte groepen niet alle eenzelfde betekenis voor de aandelenmarkt hebben, is eenig inzicht daaromtrent wel te verkrijgen uit den loop van de mediaan. Deze bedroeg (afgerond):

1929.....	7 pCt.
1930.....	11 „
1931.....	18 „
1932.....	10 „
1933.....	8 „

Met 1931 als top verminderen de schommelingen zoowel daarvoor als daarna zeer gelijkmatig, een verloop, dat daarom merkwaardig is, omdat verwacht mocht worden, dat door de sterk gedaalde koersen de schommelingen in de latere jaren relatief groter zouden zijn dan in 1929 en 1930. Misschien ligt hierin een aanwijzing omtrent een „afmatting” van de beurs, en van het zakenleven.

Ter controle van dit verloop is tevens berekend de dispersie-coëfficiënt voor elk jaar, gebaseerd op de eveneens in de E.-S.B. gepubliceerde algemeene aandelen-indexcijfers. Ten einde de vergelijking met bovenstaande gegevens mogelijk te maken is ook hierbij uitgegaan van maand- en jaargemiddelden. Volgens mijn berekening bedraagt de dispersie coëff. voor alle aandelen in de jaren 1929 t/m. 1933 dan respectievelijk: 3 — 9 — 18 — 8 — 4 procent, een verloop dat dus hetzelfde totaalbeeld vertoont als de bovenberekende mediaan der groepen.

LEENINGEN OP SCHULDBEKENTENIS.

De onderhandsche leening op schuldbekentenis is naast de „publieke”, bij openbare emissie aan het belegend publiek aangeboden, leening-in-obligatiën-verdeeld steeds bekend geweest. En gelukkig, want anders zou het voor kleinere gemeenten, welker leeningen vaak niet van voldoende omvang zijn voor openbare emissie — om de notering ter Amsterdamsche beurze te verkrijgen moet de leening minstens f 500.000 groot zijn — moeilijk zijn om geld op langen termijn op te nemen. Deze schuldbekentenis-leeningen aan gemeenten en provinciën zijn eigenlijk in twee groepen te verdeelen, wat haar financierings-technische functie betreft. Soms zijn zij slechts een eerste etappe, die noodig is om via de tweede etappe toch terecht te komen op de obligatiemarkt. In dat geval is de schuldbekentenis niet een zelfstandig financieringsinstrument, doch een tusschenschakel van den geldnemer naar de uiteindelijke geldgevers: de obligatiebeleggers. In dit verband denke men aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten, die eenerzijds op de kapitaalmarkt obligatieleeningen uitgeeft, en de aldus opgenomen kapitalen op schuldbekentenis weer uitleent. En dergelijke structuur zien wij bij de Maatschappij voor Gemeentecrediet.

Men heeft hier dus een soortgelijk geval als bij het hypotheekbankwezen: een financieele instelling, die van het belegend publiek tegen schuldbrieven aan toonder kapitaal opneemt en dat uitzet bij geldzoekenden. Het spreekt wel vanzelf, dat voor die gevallen, waarin de geldnemers zelf acces hebben tot de obligatiemarkt zij van deze bemiddelingsinstituten geen gebruik maken. Wanneer de provincie of gemeente zelf een leening uitgeeft op ongeveer dezelfde voorwaarden als de beide genoemde gemeentecredietbanken dat kunnen, dan spaart zij de kosten- en winstmarge van het intermediair-apparaat.

Intusschen komt de schuldbekentenisleening wel degelijk ook voor bij geldnemers, die regelmatig obligatieleeningen opnemen. In die gevallen is dan ook de functie van de onderhandsche leening een geheel andere, niet een schakel in de ketting van geldgever naar geldnemers, doch zij is dan de ketting zelve. Dat is dus de tweede soort schuldbekentenisleeningen, waarbij de geldgever direct tegenover de geldnemer staat. Beide partijen vinden elkander dan buiten de openbare kapitaalmarkt om. In dat geval is deze leeningsvorm natuurlijk niet duurder dan obligatiekapitaal, zooals dat bij de leeningen der genoemde bemiddelingsinstituten het geval is. Integendeel hij is om na te noemen redenen belangrijk goedkooper.

Zooals gezegd, heeft deze leeningsvorm steeds naast de obligatie bestaan, maar het is opvallend, dat in den loop van dit jaar relatief de omvang der onderhandsche leeningen — in verhouding dus tot het totaal der nieuwe leeningen — sterk stijgend is. Dit heeft in financieele kringen de aandacht getrokken. Er zijn zelfs stemmen opgegaan, die deze ontwikkeling als ongewenscht beschouwen, als schadelijk zoolvel voor geldgevers als geldnemers. Wanneer groote geldgevers zich meer en meer gaan toespitsen op deze leeningen engros, ontvalt de emissiemarkt een groote draagkracht, aldus de critici, zulks ten nadeele van de ontwikkeling der obligatiemarkt, die toch tenslotte alle geldgevers en geldnemers noodig heeft, juist in verband met de mobiliteit van het kapitaal, dat in effecten belichaamd is. Wij zullen deze conclusie straks aan nadere beschouwing onderwerpen en intusschen eerst de oorzaken nagaan van de stijgende animo voor de leeningen op schuldbekentenis.

Wanneer men de overwegingen, welke bij de keuze tusschen obligatie- of schuldbekentenisleening een rol spelen de revue laat passeeren, dan komt men tot de conclusie, dat men grotendeels met kostenfactoren te doen heeft. Op een zeer groot aantal punten zijn er tusschen de obligatie en de schuldbekentenis kostenverschillen. Daar is in de eerste plaats het effectenzegel, dat 6 pro mille behoort; tezamen met de drukkosten der obligatiën kan men voor middelgrote

leeningen deze factor op $\frac{5}{8}$ pCt. aanslaan. Vervolgens zijn er de kosten aan een emissie verbonden: de makelaarscourtage, die usantieel wordt uitgekeerd beloopt $\frac{1}{2}$ pCt. Bij een leening van 2 miljoen kan men de kosten voor advertentiën, prospectus, en beursnoteringsrecht aannemen op minstens $\frac{1}{8}$ pCt. Daar de guichetleening in andere gevallen dan bij staatsleeningen tot de hooge uitzonderingen behooren, moet men daarbij tellen de winst van het emissieconsortium, die men op ongeveer $\frac{1}{2}$ pCt. kan aanslaan. In totaal heeft men dus aan emissiekosten inclusief zegelen en drukken der obligatiën reeds 1½ pCt. Dan komen er de kosten, samenhangend met rente- en aflossingsbetaling, zoowel aan de zijde van geldgever als geldnemer. De geldnemer betaalt als regel aan de bank-betaalkantoor $\frac{1}{4}$ pCt. over coupons en lossingen; de contante waarde van die kosten is bij een normale ongeveer 40-jarige annuïteitsleening aan te nemen op ongeveer $\frac{1}{2}$ pCt. inclusief de kosten van lossingsadvertenties. Vermeerderd met de incassokosten aan geldgeverszijde, komt deze factor wel uit op 6 pro mille. Bij de schuldbekentenisleening is immers de betaling van rente en aflossing een kwestie van eenvoudige overboeking van één bedrag, zonder provisie en kosten vrijwel. Vervolgens is daar de couponbelasting, die althans bij den huidigen vorm van de wet zich niet uitstrekt tot leeningen, die niet in den vorm van obligatiën uitstaan. Tegen het nu geldende tarief van 2 pCt. beteekent deze belasting bij een 40-jarige annuïteitsleening een contante belasting van ruim 1½ pCt. Tezamen met vorengenoemde factoren beloopt dit dus al 3½ pCt.

En dan is er tenslotte nog een zeer belangrijke kwestie, die niet precies op geld waardeerbaar is, wijl daarbij slechts van een potentieel kostenelement sprake is, dat kan mee- en tegenvallen. Ik denk aan de conversiekans. Wil men bij een schuldbekentenisleening de rente- of andere leeningsvoorwaarden veranderen, dan is een simpele brief- en contractwisseling tusschen partijen daarvoor voldoende. Bij een openbare obligatieleening daarentegen moet het heele apparaat van de emissiemarkt daarvoor in beweging gebracht worden met alle daaraan verbonden kosten. Men kan zeggen, dat elke conversie op ongeveer 1½ à 1% pCt. komt. Komt dat gedurende den looptijd van een leening tweemaal voor, dan beteekent dat dus alweer een kostenverschil van 3 pCt. Zoodat men alles bijeengenomen, dan al tot het respectabele verschilcijfer van bijna 7 pCt. komt! Weliswaar is bij de huidige rentevoet de conversiekans aanmerkelijk geringer dan eenige jaren geleden, maar zij blijft toch bestaan.

Daarbij komen dan nog de minder tastbare overwegingen. Voor de geldgevers b.v. is het feit, dat obligatiën een beurskoers hebben, soms hoogst onaangenaam. Het wordt nu eenmaal conservatieve politiek geacht om op de balans die beurskoersen als richtsnoer aan te nemen, terwijl men voor schuldbekentnissen usantieel de nominale waarde kan opvoeren. Logisch is dat natuurlijk niet. Men zou b.v. bij verzekering-maatschappijen de stelling kunnen verdedigen, dat gezien de aard en de termijnen der verplichtingen de beurskoers van de fondsen niet terzake doet. Wanneer men op grond van de afkooprechten der polishouders die stelling niet aandurft, dan is het anderzijds niet logisch om voor schuldbekentnissen de nominale waarde op te voeren, omdat wanneer men die zou moeten afstooten — aangenomen dan dat dit mogelijk is — in een tijd van sterk gedaalde obligatiekoersen, dus gestegen rentevoet, men toch ook met een flink disagio rekening zou moeten houden. Intusschen heeft zich nu eenmaal de usance zoo gevormd, wat ook al weer begrijpelijk is, want anders zou men bij hypotheeken ook rekening moeten houden met één of andere omrekenings-coëfficiënt in verband met wisselingen in den rentevoet. Vandaar dat men telkens na een tijdvak van scherpe koersdalingen op de obligatiemarkt de animo voor onderhandsche leeningen weer ziet toenemen. Zoo ook na den koersval

in 1931. Volgens de verzamelcijfers der verzekeringmaatschappijen in het verslag der Verzekeringskamer steeg deze beleggingsvorm in 1932 tot 12.3 pCt. van het totaal der uitzettingen, na 10.3 pCt. in 1931 te hebben bedragen.

De toenemende belangstelling voor deze leeningen in dit jaar moet mede toegeschreven worden aan de invoering van de couponbelasting in Februari jl. Dat is terzake van de kostenfactoren de eenige nieuwe, die dit jaar aan de bestaande werd toegevoegd. Terwijl de 1½ pCt., waarop wij de contante waarde dezer heffing berekenden op zichzelf reeds van beteekenis is, werd toch de invloed nog verhoogd door twee momenten. In de eerste plaats is er de kans op verhooging van de heffing boven de 2 pCt., die zij nu beleeft (waartegenover echter de kans staat dat een wetswijziging ook de schuldbekentenis aan de heffing zal onderwerpen, een kans die vele geldgevers op de schoulers der debiteuren legden door een desbetreffende bepaling in het contract). Maar van bijzondere beteekenis is in dit verband ook het feit, dat de rentestand zich in dit jaar juist zoo heeft ontwikkeld, dat de couponbelasting het netto-rendement van de meeste overheidspapieren juist een fractie beneden de 4 pCt. brengt. En nu is juist die 4 pCt. het rentepercentage waarop de meeste verzekeringmaatschappijen de calculatie van een groot deel van haar premiereserve calculeerden. Zoodat derhalve de couponbelasting juist de fatale drempel is tusschen een rendement dat juist de reservebasis haalt, of net even daaronder ligt. Vandaar dat het effect op de beleggingspolitiek der betrokken instellingen onevenredig aan de beteekenis van alleen die 1½ pCt. op zichzelf kan zijn.

De vraag is nu, of in deze tendens werkelijk een gevaar voor de beleggingsmarkt schuilt. Voor de liquiditeit der betrokken instellingen is natuurlijk een achteruitgang te registreeren, maar ten aanzien van verzekeringsmaatschappijen, is dat zelden een bezwaar, wijl de verplichtingen ook op langen termijn luiden, vaak langer dan de beleggingen, zoodat mits maar voor beleening en afkoop een zekere snel realiseerbare beleggingsmassa wordt aangehouden geen gevaren dreigen. Anders is het geval der spaarbanken, die — vooral onder de kleinere — toch vaak reeds een veel te groot bedrag op langen termijn, in hypotheeken e.d. hebben uitgezet.

Maar wat nu de kapitaalmarkt betreft moet natuurlijk worden toegegeven, dat hoe meer groote beleggers in schuldbekentenisleeningen uitzetten, hoe minder inschrijvingen van die zijde op nieuwe emissies te verwachten zijn. Zoodat de nieuwe uitgaven van publieke obligatieleeningen in meerdere mate voor het welslagen zijn aangewezen op de kleinere inschrijvingen van de particuliere beleggers. Nu moet men bij de beoordeeling van deze consequentie niet uit het oog verliezen, dat voor zoover hier inderdaad een verschuiving van obligatieleeningen naar onderhandsche leeningen plaats vindt, zoowel het aanbod als de vraag op de emissiemarkt met precies gelijke bedragen verminderen. Zoodat er minder of kleinere emissies komen met ook een kleiner aantal inschrijvers. Voor het uiteindelijke resultaat van de uitgaven is dit dus niet van zoo groote beteekenis, al moet toegegeven worden, dat wellicht meer toevallige factoren een rol gaan spelen, waardoor tijdelijke indigesties van de emissiemarkt misschien meer veelvuldig worden. Terwijl immers de groote beleggers vaak nivelleerend optreden, op een leening inschrijven, ook al krijgen zij eerst over eenigen tijd een bedrag vrij uit lossingen, pleegt de particuliere belegger pas naar herbelegging om te zien, wanneer hij het geld beschikbaar heeft.

Belangrijker dan voor de ontwikkeling van de emissiemarkt zou de genoemde tendens kunnen zijn met betrekking tot de obligatiemarkt. De obligatie vervult in ons kapitaalverkeer een zeer nuttige functie in diër voege, dat voor den geldnemer op langen termijn verkregen kapitalen toch voor den geldgever min of meer mobiel blijven. De markt kan zulk een

functie beter vervullen naar mate het „marktpersoneel” uitgebreider is. En juist de groote beleggers waarom het hier gaat nemen onder dat marktpersoneel onder bepaalde omstandigheden een zeer bijzondere plaats in. In tijden b.v. van sterken koersdruk uit hoofde van angst voor de munt kan de verzekeringmaatschappij en de spaarbank een krachtigen steun voor de markt vormen, wijl in verband met hun verplichtingen deze instellingen toch guldenbeleggingen moeten hebben, en het muntrisco voor hun dus geen risico is.

Er ligt dus ongetwijfeld in de bovenaangehaalde tendens een bezwaar besloten. Maar men zij voorzichtig hier te overdrijven. Volgens het genoemde laatste jaarverslag der Verzekeringskamer, beliepen de schuldbekentenisleeningen van alle verzekeringmaatschappijen — één der voornaamste geldgeversgroepen in dit verband — ruim 100 millioen. Vergelijkt men dat bedrag met het totaal der inheemsche obligatieleeningen, die men zeker op meer dan 6 milliard mag aannemen, dan blijkt wel dat zelfs bij verdubbeling of verdrievoudiging van dit soort uitzetting men nog geen noemenswaardige consequenties voor de obligatiemarkt hoeft te vreezen. Wat niet wegneemt, dat het verschijnsel de moeite van observatie van de toekomstige ontwikkeling alleszins waard is! C. A. Kl.

KANTTEKENINGEN BIJ HET VERSLAG VAN DE LANDBOUWCRISSIMAATREGELEN OVER MEI EN JUNI 1934.

„Helaas komen nog steeds somtijds voortgezette pogingen voor om de geldende voorschriften en bepalingen te ontduiken ter verkrijging van dikwijls niet onaanzienlijke persoonlijke voordeelen”, aldus begint het verslag aan de Staten-Generaal over Mei en Juni; een betreurenswaardig feit, dat ons echter niet verwonderen kan. Het uiterst gedifferentieerde bedrijfsleven kan niet anders dan met zeer gedifferentieerde regelingen geholpen worden en zelfs dan zullen grensgevallen aanleiding geven tot ontevredenheid over het geplaatst zijn in een bepaalde categorie met gevolg, dat gedupeerden niet van harte zullen medewerken aan de maatregelen, die in hun eigen belang toch werden genomen. Verder is de uitvoering van talrijke besluiten voornamelijk in handen gelegd van belanghebbende organisaties en het zou al te mooi zijn als in al die besturen niet een enkel zwart schaap zitting had, dat zijn kennis, die hem in zijn functie van bestuurslid ter oore is gekomen, niet uitbuiten zou voor persoonlijk voordeel: immers hij kan gemakkelijk maatregelen nemen om zich te dekken voor de op handen zijnde voorschriften. Bovendien zijn de maatregelen, die genomen worden om de bedrijven te steunen, van zoo'n heterogenen aard, dat vele land- en tuinbouwers het verband heelemaal niet zien, hetwelk ook niet medewerkt om alles in de puntjes te doen verloop. Als bijv. de veeboer zijn voeder duurder betalen moet door de crisisheffing, terwijl zijn bedrijf thans noodlijdend is, voelt hij niet, dat in de toekomst hieruit mogelijk voor hem voordeel zal ontstaan, omdat het op peil houden van de graanprijzen de lust tot weiland scheuren zal aanwakken.

Waar is de kracht, die wat meer eenheid in de diverse regelingen zal treffen? Het is gewenscht, doch is het mogelijk? Van het eene artikel hebben we groote hoeveelheden over, die om plaatsing vragen in het buitenland, hetwelk deze plaatsing zeer bemoeilijkt, of onmogelijk maakt, terwijl het andere artikel in groote hoeveelheden wordt geïmporteerd en betrekkelijk eenvoudige maatregelen in staat zijn een catastrophale ontreding van het bedrijfsleven te voorkomen.

We moeten volstaan met hier en daar een greep te doen uit het verslag. De telling die in Mei gehouden is toont aan, dat het aantal zware varkens zeer is toegenomen, doch anderzijds het aantal jonge varkens zeer is afgenomen; in de toekomst kunnen we dus een kleiner aanbod verwachten dan thans, vooral een ver-

mindering van het aantal fokvarkens met 50 pCt. zal daaraan duchtig meewerken; gelukkig, daar de mogelijkheid tot exporteeren steeds geringer wordt; zoolwel de export van versch varkensvleesch naar België, Frankrijk en Italië als die van bacon naar Engeland. Verder werden in de eerste helft van dit jaar pl.m. 12000 bevroren varkens naar Rusland uitgevoerd, doch het verslag vermeldt niet tegen welke prijzen en het verlies daarop is dus niet te berekenen. De voorraad hiervan is nog vrij groot; immers in de eerste helft van 1934 werden pl.m. 90.000 dieren ingevroren, terwijl de uitvoer in dien tijd slechts pl.m. 30.000 bedroeg. Het getuigt voor de verbetering van onzen varkensstapel, dat in een jaar tijds het prijsverschil tusschen Hollandsche en Deensche bacon tot op $\frac{1}{2}$ is teruggelopen.

De Crisis-Rundvee centrale heeft in de periode van October—Mei bijna 120.000 runderen afgenomen. Deze dieren werden ingeblikt, doch de afname van het busvleesch is niet even vlug gegaan als de productie. Eind Juni waren $12\frac{1}{2}$ miljoen bussen in voorraad. In de periode van 30 April—30 Juni werden nog afgenomen 3271 runderen, waarvan afgekeurd en vernietigd werden 6 pCt. nl. 181. Dit hooge percentage wijst er op, dat deze regeling dus veel minderwaardig vee opruimt, een zeer gewenschte rationalisatie die echter slechts in de toekomst vruchten kan opleveren als eenigszins stabielere verhoudingen zijn ingetreden; de tegenwoordige stroom van melk wordt er minder door gestuit; dit laatste gaat men nu probeeren door het afslachten van jong vee, volgens de nieuwsbladen. Men mag verwachten, dat deze beide maatregelen tezamen zullen leiden tot een aangepasten, op hoog productiepeil staanden veestapel, die den veehouder uiteindelijk weer een behoorlijk bestaan moet bezorgen.

Het financieele overzicht geeft aan, dat de netto kostprijs van een bus vleesch bedraagt f 1.02. Hierbij is echter berekend een accijns van f 0.12 per bus, hetgeen eenigszins vreemd aandoet voor een semi-overheidsbedrijf. De netto-opbrengst van een bus bedraagt f 0.22, zoodat daarop een verlies te boeken valt van f 0.80, pl.m. 80 pCt. Een zelfde verhouding zien wij bij de ingevroren runderen, waarvan de opbrengst op f 27 per dier geschat wordt met een kostprijs van f 126.

Het verslag maakt melding van een zending prima kwaliteit kaas naar Rusland, die helaas daar niet in den smaak viel. Rusland wenschte ze niet te accepteeren, ook niet tegen aanmerkelijk gereduceerde prijs. De oude kaas is toen vervangen door een partij nieuwe, die blijkbaar meer in den smaak valt, want heel spoedig bereikte ons een tweede bestelling van deze kwaliteit. Maatregelen werden gevraagd tegen het steeds lichter maken van Edammer kazen, dat zijn oorzaak vindt in het per stuk verkoopen van deze kazen. Wat daartegen is, wordt niet uitgelegd. Mij lijkt het zeer rationeel; de verkoopskosten worden daardoor gedrukt en dat moet uiteindelijk ten goede komen aan den producent en den consument; het is juist de zuivelboer, die het meest in den druk zit. Zag ik niet, dat de coöperatieve producentenvereniging te Gouda kaas in hoeveelheden van $\frac{1}{2}$ pond keurig verpakt in den handel bracht?

Op het eiland Texel bleek een tamelijk belangrijke hoeveelheid schapenmelk collectief te worden vervoerd tot boter. De Crisis-Zuivelwet laat niet toe, dat men hier regelend optreedt aangezien het hier geen melkvee, doch wolven betreft. Waar het verslag zelf tamelijk belangrijke hoeveelheden noemt, doet het den buitenstaander vreemd aan te hooren, dat administratieve bezwaren dus een behoorlijk functionneeren in den weg staan.

Melding wordt gemaakt van pogingen om de kwaliteit van consumptiemelk te verbeteren; daartoe zijn een 25-tal stal- of bedrijfsinspecteurs aangesteld, die de bedrijven bezoeken en daar aanwijzingen geven; een zeer goede poging, die uitbreiding verdient. Ik denk hierbij aan het aanstellen van personen, die door

individueele bespreking van de resultaten van het bedrijf mede kunnen werken om het bedrijf op meer rationeele voet te vestigen. De buitengewone verschillen, die thans bestaan, moeten door terzake kundigen, den betrokken personen met cijfers onder het oog gebracht worden, de oorzaken opgespoord en de meest rationeele methode aan de hand gedaan worden. In de land- en tuinbouw moet men nog heel veel meer gebruik maken van „de rekenstift”, hetwelk echter vaak niet zoo eenvoudig is als het lijkt. 1e. Moet men door oorzaken van buitenaf zijn plan opeens radicaal wijzigen, 2e. is de bedrijfsleer nog niet gemeengoed geworden van onze landbouwspecialiteiten. In dit verband denk ik aan een opmerking in het verslag over de vastgestelde minimumprijzen van aardappelen, die nagenoeg gelijk is aan den kostprijs. Het zou zeer interessant zijn te vernemen, hoe die kostprijs berekend is.

De steun aan de cichoreiteelt is beperkt tot een opbrengst van 34.000 kg per ha, met een maximum steunbedrag van f 170. Dit wijkt principieel af bij den steun aan tarwe- en melkproductie, waarbij geen limiet is gesteld. Het is een bevredigende oplossing voor de moeilijkheid, die wij bij andere artikelen zien, dat bij een hooge opbrengst aan product, een hooge toeslag geïncasseerd kan worden en bij een geringe opbrengst een lage, immers het doel is een „loonende” cultuur mogelijk te maken. Bovendien vervalt de steun als de opbrengst van de gedroogde wortels meer dan f 6 per 100 kg bedraagt, hetgeen zeer rationeel is.

De beperking in de bollen- en groentencultuur was aanleiding, dat meerdere grond werd aangewend voor bloemencultuur, met gevolg, dat ook hier een teeltregeling noodzakelijk bleek. Slechts zij die het bedrijf in 1933 uitofenden, kregen een vergunning voor een gelijke oppervlakte in 1934. Uit het verslag is niet op te maken, hoelang men jonge menschen aldus de gelegenheid denkt te ontnemen een eigen bedrijf te beginnen; het is een zeer belangrijke kwestie voor de toekomst, dat jonge energieke menschen een kans krijgen.

De moeilijkheden worden hier ondervangen door een credietregeling met de verplichting, de geteelde producten te veilen; de verkooper kan niet over het geheele bedrag beschikken. Het veilingbestuur heeft het recht een gedeelte in te houden ter aflossing van het crediet, hetwelk niet renteloos wordt verstrekt, doch zich richt naar de draagkracht van den credietnemer, met een minimum van 2 pCt. Het maximum is bepaald op de rente van de laatst gesloten Rijkssleening. Het Rijk legt op deze credieten dus niets toe.

Ook voor de boomkweekerij is er een credietregeling benevens een stabilisatie van de totale oppervlakte echter met vrije keus der gewassen, dit laatste waarschijnlijk met het oog op de talloze variaties en specialisaties. Verder zal deze tak gesteund worden door afkoop van surplus. Inmiddels zijn hiervoor de prijzen bekend geworden, die een storm van verontwaardiging hebben gewekt, doch men vergeet hierbij, dat juist het surplus de markt bederft; neemt men dit uit de markt, dan is een stijging van de prijzen zeer zeker te verwachten. Het verslag vermeldt, dat nog geen oplossing is gevonden voor de vraag, waar het surplus heen moet. De moeilijkheid schuilt hierin, dat het product in de toekomst den normalen handel niet mag verstoren.

De credietbasis is eenigszins herzien. Geen crediet zal gegeven worden op meubilair, gereedschappen en brandstoffen, een vermindering van het crediet dus. De vroegere regeling was echter al te „soepel”. Inmiddels zijn enkele credieten opgezegd van personen, die in den loop van het jaar te weinig hadden verkocht, hetgeen wijst op een niet levenskrachtig bedrijf.

Bij het artikel turf valt op de bepaling, dat de bij de Turfcentrale aangesloten verveners uitsluitend arbeidskrachten in dienst nemen onder goedkeuring van de turfcentrale. Deze bepaling is zeer juist. Een enkele maal schijnt men te vergeten, dat ook de arbeider

tot het bedrijf behoort, getuige de stakingen, die hier en daar de landarbeidersbonden moesten afkondigen om een uurloon van f 0.23 à f 0.25 te kunnen bedingen in streken, die dit jaar tengevolge van de droogte — ruime oogst met geringe onkosten — en ruime regeringstoelage, goede zaken maken. De steun wordt hier verleend in den vorm van toeslag op het loon; ruim 60 pCt. van het directe arbeidsloon, waardoor het den verner mogelijk wordt gemaakt tegen de steenkool te concurreren. Turf voor ander dan industriegebruik wordt niet gesteund. Het hier gevolgde stelsel leidt tot besparing voor de overheid en meerdere inkomsten bij de arbeiders. Het verslag eindigt met te verwijzen naar de rationalisatie en mechanisatie bij de steenkoolwinning, waardoor de kostprijs lager is geworden. Ook de turfabricage zal gebruik moeten maken van moderne technische hulpmiddelen om niet op blijvende overheidssteun aangewezen of tot ondergang gedwongen te zijn. Met genoeg leze we deze opmerking en achten haar ook bestemd voor andere deelen van het landbouwaparaat.

C. BRAKMAN.

DE ECONOMISCHE POSITIE VAN ROTTERDAM IN HET DERDE KWARTAAL VAN 1934.

In het nummer van 26 September 1934 van dit blad meende ik te moeten waarschuwen tegen het trekken van optimistische consequenties uit de betrekkelijk gunstige verkeerscijfers, welke het Rotterdamse havenbedrijf in het eerste halfjaar van 1934 te zien heeft gegeven. Nu de statistiek van onze Kamer van Koophandel over het derde kwartaal in het licht is gegeven blijkt helaas, dat de sombere prognose slechts al te gegrond was. In verhouding tot de andere grote continentale Noordzeehavens beweegt het goederenverkeer over de Nieuwe Waterweg zich in dalende richting. De absolute vooruitgang, die op het lage peil van tegenwoordig nog bestaat, berust op weinige goederensoorten en zwakke oorzaken, de factoren van achteruitgang zijn reëel en gevaarlijk.

Voorals de maand September is slecht geweest; zelfs de betrekkelijk sterk toegenomen erts- en steenkoolaanvoeren hebben onze massagoedhaven toen niet in staat gesteld om zich relatief te handhaven.

Wanneer wij het Rotterdamse vervoer ter zee in engere zin nader ontleden, dan vinden wij:

	Derde kwartaal	
	1933	1934
	(in tons van 1000 kg)	
Invoer	1.653.319	1.434.552
Aanv. tot doorvoer	2.070.299	2.725.637
Uitvoer	552.815	594.725
Uitv. in doorvoer	2.034.749	2.289.675

Absolute achteruitgang is in dit kwartaal dus nog slechts te zien bij de invoercijfers. Het valt te vrezzen, dat de oorzaak daarvan voor een belangrijk gedeelte moet worden gezocht, niet — althans niet rechtstreeks — bij de algemene depressie, doch in onmiddellijk verband staat met de Nederlandse landbouwpolitiek. Enkele voorbeelden mogen daartoe worden aangevoerd.

	Invoer in het derde kwartaal	
	1933	1934
	(over Rotterdam in ton van 1000 kg)	
Tarwe	229.000	96.000
Maïs	263.000	159.000
Rogge	54.000	12.000
Gerst	132.000	78.000
Haver	15.000	7.000
Granen n.a.g.	7.000	6.000
Zuidvruchten	13.800	12.000
Andere verse vruchten	2.300	1.500
Vruchtenconserven	1.400	600
Veevoeder n.a.g.	76.000	11.000

Dit is een beeld van droevig verval en het is te voorzien, dat de diepste diepte hiermede niet is bereikt.

De aanvoer tot doorvoer is nog het meeste gestegen

(erts, hout, oliezaden). De enkele gedachte, dat deze bron van welvaart afhangt van de verdere ontwikkeling van de zaken met Duitsland is voldoende om de zekerheid van dit bezit op waarde te schatten.

Wat de uitvoer betreft: alleen die van steenkool, stookolie en petroleum is toegenomen met 128.000 ton, zoodat voor de overige artikelen een achteruitgang overblijft van 86.000 ton (op een totaal van ongeveer 350.000 ton in 1933!). De verbetering is dus zeer eenzijdig.

Tenslotte de uitvoer van doorvoer. De winst is behaald op steenkool, tout court. Voor het overige hangen wij af van de exportkracht van Duitsland en de bedoeling van de machthebbers daar te lande omtrent de richting, waarin deze moet worden geleid.

Uiteraard heeft de Rotterdamse internationale handel in stapelartikelen door de toenemende Duitse betalingsmoeilijkheden reeds menige veer moeten laten. De aanvoer van koffie daalde van 165.000 tot 153.000 balen, die van terpentijn van 19.196 tot 7.525 vaten, die van katoen van 51.498 tot 33.380 balen (alles het derde kwartaal 1933 tegenover dat van 1934). De afleveringen van katoen met buitenlandse bestemming verminderde van 20.000 tot 4000 balen!

Het kan niet verbazen, dat onder deze omstandigheden ook het aandeel van Nederland aan de Rijnvaart langs Lobith weder dalende is. Reeds bedroeg in September 1934 de verhouding tussen het Nederlandse en het Belgische verkeer 73 : 24, een verhouding, vrijwel zo gunstig als waarop België ooit heeft kunnen bogen.

Als wij nu bedenken, dat bij vergelijking van de belastbare inkomens in de belastingjaren 1930/31 en 1933/34 de achteruitgang voor Nederland heeft bedragen 27½ pCt., tegen voor Rotterdam 35½ pCt., dan zal het aan de hand van de boven weergegeven cijfers wel duidelijk zijn, dat, welke ernstige vraagstukken Nederland ook moge hebben op te lossen, het zeehavenprobleem voor geen der andere in moeilijkheid onderdoet.

Men vraagt zich slechts af, waar het eensgezinde Rotterdamse front blijft, dat zich zonder meer kant tegen elke verdere maatregel, die de strekking heeft het havenverkeer verder te ondergraven. De poorten op de wegen naar het buitenland zijn een kostbaar nationaal bezit!

Mr. W. F. LICHTENAUER.

DE STRIJD TEGEN DE DUURTE IN DUITSCHLAND.

De binnenlandsche conjunctuurpolitiek der Duitse regering is gericht op vergroting der hoeveelheid te produceeren goederen en der hoeveelheid te verrichten arbeid. Het laatstverschenen Kwartaalbericht van het Institut für Konjunkturforschung geeft duidelijk aan, in hoeverre deze politiek succes heeft gehad. Inderdaad is men erin geslaagd, het productie-apparaat in belangrijk versterkte mate te doen benutten. Dit is ten deele rechtstreeks, ten deele indirect bereikt door de regeeringsmaatregelen. Steeds was men er echter op uit, om bij de vermeerdeerde bedrijvigheid loon- en prijsstijgingen te voorkomen.

Wat de loonen betreft, zoo kon de Staat, steunend op zijn groote macht, dit resultaat op betrekkelijk eenvoudige wijze bewerken. Na de ontbinding aller vakverenigingen in de eerste helft van 1933 ontnam de wet op den nationalen arbeid van 20 Januari 1934 den arbeider zijn voornaamste wapen in den loonstrijd: de staking. De staatsambtenaren, die ingevolge deze wet zijn aangesteld als „Treuhand der Arbeit” hebben, nadat de collectieve arbeidsovereenkomsten ontbonden verklaard waren, het loon in de meeste gevallen gehandhaafd op het toentertijd geldend niveau. De onlangs tot stand gekomen nieuwe wettelijke regeling van de positie van het Duitse Front van den Arbeid, de organisatie, welke de oudleden der vakverenigingen heeft opgenomen, heeft de bevestiging gebracht van de reeds gevolgde prac-

tijk, die wilde dat dit logge lichaam zich van alle loonvraagstukken verre moest houden.

Bestrijding der werkloosheid was, zooals bekend is, het uitgangspunt der regeering bij haar conjunctuurpolitiek. Dit doel werd onder andere bereikt door bij den arbeidsdienst, landdienst en dergelijke organisaties vele jonge menschen aan het werk te zetten tegen lage vergoeding. Ook de loonen in de werkverschaffing zijn laag gehouden. Voorts ontvingen de nieuwaangestelden in het particuliere bedrijf eveneens lage loonen. Ook moet in herinnering gebracht worden, dat de zoo impopulaire deflatiepolitiek van het kabinet-Brüning tot aanmerkelijke loonsverlagingen geleid had, die, gelijk hierboven bleek, nu bestendig zijn. Tenslotte telt Duitschland ook op dit oogenblik nog meer dan twee millioen werkloozen, wier inkomsten natuurlijk nog minder bedragen dan die der tewerkgestelden.

Uit dit alles blijkt de overweldigende sociale betekenis van een constant prijspeil. In het nummer van 14 November jl. betoogde Dr. W. Hirschberg, dat sedert het begin van den eersten „arbeidsveldslag” veel tot een overigens geleidelijke stijging der prijzen bijgedragen heeft. Ten deele heeft de regeering, hoezeer ook tegen duurte gekant, dit zeer zeker gewild, namelijk in zooverre de stedelijke consumenten profiteerden van de buitensporig lage prijzen voor levensmiddelen, welke door de crisis ontstaan waren. Het is aan Nederlandsche exporteurs van landbouwproducten welbekend, dat de schepping van een regeling op dit gebied — belichaamd in den „stand” der voedselvoorziening — tot betere prijzen, gepaard met invoercontingenten, geleid heeft. Beschouwde de Deutsche regeering terecht een prijsstijging voor de agrarische producten gewettigd en passend in haar stelsel, het maken van conjunctuurwinsten heeft zij willen voorkomen. Op landbouwgebied was het haar niet moeilijk om in te grijpen, en het maximum te bepalen, dat den boer toekwam voor zijn producten. Anders stond het met den handel in voedingsmiddelen. Wel kon men den invoer aan minimumprijzen binden, maar een maximum viel daar, waar een werkelijke behoefte voorhanden was, uit den aard der zaak niet te stellen. Evenmin kon men zonder meer den binnenlandschen handel in levensmiddelen aan maximum prijzen binden.

Ook op industrieel gebied viel het moeilijker om veel te ondernemen. De extra winsten, die naamlooze vennootschappen tengevolge van de conjunctuurpolitiek der regeering zouden maken, werden zeer zwaar belast. Het is echter niet moeilijk in te zien, dat dit dwangmiddel tegen prijsstijgingen veel te indirect werkt om veel uit te kunnen richten. Met name de afschrijvingen laten speelruimte, en welke onderneming, die zich na drie crisisjaren herstelt, heeft niet alleszins gemotiveerde groote afschrijvingen te doen? Een directer methode was gelegen in de voorgeschreven prijzen bij leveranties aan regeeringsinstanties. In de textielbranche, waar gedurende de eerste negen maanden van dit jaar een ongekende bedrijvigheid heerschte door de vele bestellingen voor de verschillende partij- en regeeringsinstanties, werden prijzen voorgeschreven, die slechts een magere marge voor de ondernemers lieten. Men kon echter maar een deel van het groote gebied der industriele productie op deze wijze bestrijken.

Voldoende is dit alles niet gebleken. Men heeft dan ook naar nieuwe methodes omgezien, en verschillende maatregelen genomen, die belangwekkend zijn. Belangwekkend ook hierom, omdat tot dusverre alle strijd tegen de duurte — men denke b.v. aan de in Frankrijk steeds weer bij wijze van verkiezingsleuze aangekondigde „lutte contre la vie chère” — zoo goed als geen succes heeft gehad. Wat Duitschland betreft, is deze strijd eensdeels gemakkelijker te voeren, anderdeels echter juist veel moeilijker dan elders het geval zou zijn. Gemakkelijker in zooverre, dat de regeering bereid en in staat is, om het geheele

wettelijke en justitieele apparaat voor dit doel te mobiliseeren. Moeilijker daarentegen, omdat een der vijanden het onzichtbare wantrouwen is van den buitenlandschen, dus niet te dwingen, leverancier van grondstoffen en voedingsmiddelen.

Ook een andere oorzaak van prijsstijgingen valt moeilijk weg te nemen: een verzwakkend vertrouwen in de basis van het economisch leven en in de economische ontwikkeling der naaste toekomst. Tenslotte dient niet vergeten te worden, dat prijsstijging op zichzelf een volkomen normaal correlatief van een gunstige ontwikkeling der conjunctuur is. En zoo veel is zeker, dat de industriele bedrijvigheid van Duitschland in de beide laatste jaren, vooral in de laatste anderhalf jaar, sterk is toegenomen.

Om al deze invloeden, die leidden tot een stijgende tendenz in de prijzen, zooveel mogelijk tegen te gaan, is de regeering onlangs tot vrij drastische maatregelen overgegaan. Bij de wet van 5 November jl. is de figuur van den Commissaris voor de Prijzen, bekend uit den tijd der deflatiepolitiek van Brüning, herleeft. De benoeming van Dr. Goedeler in deze hooge functie, die die van een minister nabijkomt, is onmiddellijk daarop gevolgd. Hij is het geweest, die onder de regeering-Brüning in dezelfde qualiteit als thans met succes is werkzaam geweest.

Destijds was zijn taak niet geheel dezelfde; immers het gold een verlaging van alle kosten, en dus vóór alles van de loonen. Thans gaat het erom, om bij gelijkblijvende loonen prijsstijgingen tegen te gaan. Ook de omstandigheden van toen waren niet dezelfde als die van heden. Brüning streefde ernaar, Duitschlands concurrentiekracht op de buitenlandsche markten te verhoogen, en zóó door de ergste crisismoelijkheden heen te komen. Voorts waren de betalingsmoelijkheden in het handelsverkeer met het buitenland toen nog onbekend, wat momenteel helaas niet gezegd kan worden. Het laatste heeft thans een ongunstige inwerking op de prijzen gehad, wat op de huidige taak van Dr. Goedeler dan ook noodzakelijkerwijs van invloed is. Het uiteindelijke doel van zijn bemoeiingen kan thans niet, gelijk vóór twee jaren, aanbidding tot lageren kostprijs op de buitenlandsche markten zijn. Zijn taak geldt nu vooreerst de regeling van de prijzen der belangrijkste artikelen van de binnenlandsche consumptie, en wel van dat deel der consumptie, dat voor de arbeidersmassa de grootste betekenis heeft, de voeding en de kleeding.

De tot dusverre reeds door hem getroffen maatregelen sluiten geheel aan bij de reeds bestaande wetgeving op het gebied van de prijzen. Deze ging al vrij ver. Er bestaan reeds contrôlebureaux voor de prijzen, beheerd door den Minister van Economische Zaken of door de onderscheiden hoogste landsautoriteiten, al naar het zaken van rijks- of van lokaal belang betreft. Deze instanties hadden contrôle uit te oefenen op alle prijsafspraken en verdere voor de prijzen van belang zijnde overeenkomsten, welke door kartels en analoge organisaties opgesteld en aan de leden opgelegd worden.

Deze controleerende bevoegdheden zijn nu gecoördineerd, doordat de commissaris voor de prijzen de plaats van den Wirtschaftsminister en diens overbelast departement heeft ingenomen. Daarbij is thans reeds bepaald, dat niet alleen toekomstige prijsafspraken zijn goedkeuring zullen behoeven — welke goedkeuring onthouden zal worden, indien de afspraak voeren zou tot hogere prijzen — maar dat ook thans in kracht zijnde prijsafspraken door hem nader gekeurd zullen worden. Hiermede komt tevens eenigszins lijn in de politiek inzake kartels, die door de regeering gevoerd wordt. Immers het nationaal-socialisme aanvaardt de kartels slechts als een noodzakelijk kwaad. In schijnbare tegenspraak hiermede stond het feit, dat in vele takken van bedrijf de belanghebbenden tot aaneensluiting gedwongen werden. Thans keert de commissaris voor de prijzen zich tegen die uitingen der kartels, welke als strijdig met

het algemeen belang aangemerkt kunnen worden. Deze tactiek doet onwillekeurig denken aan één der phases van de kartelpolitiek van de regering der Vereenigde Staten.

Met de kartels bestrijkt men echter evenmin de geheele industriele voortbrenging als men met den organisch opgebouwen landbouw het veld der voedingsmiddelen — en hunner prijzen in den detailhandel — omvat. De prijsafspraken der kartels doen zich in de meeste gevallen niet rechtstreeks op de markt der consumptie-artikelen gelden. Hoe nuttig hun controle moge zijn, men reikt er niet ver genoeg mee. Pas wanneer men den geheelen handel, en vóór alles den kleinhandel aan banden legt, kan men metterdaad het onnoodig opdrijven van prijzen (althans in het openbaar) voorkomen. Daartoe is een menigte nieuwe bepalingen, gepaard gaande met een steeds verder gaande overheidsbemoeiing, noodzakelijk.

Reeds is de strijd met energie begonnen, en de nieuwe commissaris ontwikkelt een ontzagwekkende activiteit. De controle op de naleving van de te stellen bepalingen is gelegd in de handen van het bestaande ambtenarencorps — zelf nauw bij het vraagstuk betrokken als groote consumentengroep — en in die der partij-instanties. Thans reeds worden gevallen van buitensporig opjagen van prijzen vervolgd, en zwaar gestraft.

Aan een tweetal bedenkingen kan men zich niet onttrekken bij de beschouwing van dit geheele van zooveel goeden wil getuigend werk. De eerste is deze, dat alle genomen en te nemen maatregelen in dit verband niet anders dan kinderen der nood zijn, en de andere die, dat er van de ongebondenheid in het bedrijfsleven nauwelijks iets meer overblijft. Nu is nood geen schande, en ongebondenheid zeker geen zaak met uitsluitend goede zijden. Maar nood is sterk, zóó sterk, dat zij, gelijk onze zegswijze het zoo krachtig uitdrukt, zelfs wetten breekt. De ervaringen op dit gebied, in den wereldoorlog opgedaan met prijswetgevingen, komen weer duidelijk voor den geest van dengene, die zich met de jongste Deutsche economische maatregelen bezig houdt.

En wat de ongebondenheid betreft, men moge haar veroordeelen of niet, zij is niettemin een noodzakelijke voorwaarde van die vrijheid in het economisch leven, die men toch ook in Duitschland ten deele heeft willen handhaven. Er blijven voor vrije concurrentie en ontplooiing van het particulier initiatief nog slechts zeer beperkte mogelijkheden, nu opbouw naar standen voor den landbouw, gedwongen organisatie voor handel en industrie, strenge controle en beperking van den invoer, gedwongen kartelleering hier en daar, en tenslotte bindende controle op de prijsvorming, het bedrijfsleven star insluiten. En het ligt in de lijn der ontwikkeling, dat het ingrijpen der overheid in de productieverhoudingen nog verder zal voortschrijden in de naaste toekomst.

Hk. RIEMENS.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING.

DE DOMINIONS EN BRITSCHE CONTINGENTEERING.

Prof. Dr. P. Geyl te Londen schrijft ons:

Op een vergadering van land- en tuinbouwers te Norwich verklaarde Lord De La Warr, de parlementaire secretaris van het Departement van Landbouw, onlangs met den meesten nadruk, dat hij een hevig tegenstander van beperking van productie was, dat hij integendeel consumptie wilde bevorderen; het ging erom den teveel-producent en den teweinig-consument bij elkaar te brengen. Weliswaar merkte hij ook op, dat het geen zin had waren te produceeren, die onverkoopbaar moesten blijven. Daar zit al een tegenstelling, zoo het er logisch al geen moge zijn, dan toch practisch. En in ieder geval wordt aan het Departement van De la Warr en zijn chef Elliot in weerwil van hun betuigingen meer en meer verweeten, dat het effect van hun politiek beperkend is.

Niet alleen radicale critici in Engeland klagen daarover, maar dit is op het oogenblik het groote struikelblok in de verhouding met de Dominions. Heel het stelsel van Ottawa wordt daardoor, meer nog dan door het industrieel protectionisme, waarmee Australië en Canada Lancashire ontstemmen, in gevaar gebracht.

De Dominions hebben heel hun economie op uitbreiding van productie ingericht. En geweldig is die uitbreiding dan ook geweest en gaat nog steeds door. Hun voornaamste markt is Engeland. Te Ottawa werd de tendentie, om zich daarop te concentreeren versterkt. Maar nu zijn de Dominions in rep en roer, omdat Engeland zijn contingentieeringssstelsel ook tegen hen wil gaan aanwenden.

Dat de Engelsche regering zich voor een moeilijke situatie bevindt, is zeker. De al maar toenemende productie van de Dominions, uit al maar meer Europeesche markten buitengesloten, wordt in al grooter hoeveelheden en al goedkooper op de Engelsche markt geworpen. Nieuw-Zeelandsch botervet, bijv., dat in 1928—'29 nog 18½ Penny per pond opbracht, was in 1931—'32 al tot 11 gevallen, in 1932—'33 tot onder 9, nu tot ongeveer 8. Reeds heel kort na Ottawa werd van Engelsche zijde bij de Dominions het denkbeeld van contingentieering opgeworpen. Ontstelden is verontwaardiging waren het enig gevolg. Aangezien de Engelsche regering hier zonder medewerking van de Dominions niets kon doen (voor zuivelproducten had zij zich te Ottawa de handen gebonden tot November 1935, vóór vleesch tot 30 Juni 1934), heeft zij de benarde Engelsche boeren moeten helpen met subsidies.

Ondertusschen, en terwijl de fatale data van het afloopen der Ottawa-overeenkomsten al nader kwamen, werd in de Dominions koortsachtig over de te volgen gedragslijn geredetwist. De Hooge Commissaris in Londen van Australië verdedigde het inzicht, dat men zich zoo spoedig mogelijk in het onvermijdelijke moest schikken en dat Engeland, na voor zijn eigen landbouwden stand gezorgd te hebben, nog altijd een begeerlijke markt kon aanbieden, waarop het bereid was den vreemdeling bij den Dominionman achter te stellen. Zijn raad werd ook door de Nieuw-Zeelandsche regering gebruikt om haar radeloze boeren tot rede te brengen. Want de eerste gedachte van dezen was geweest om de contingentieering met nog grootere voordeelen voor den Britschen importeur van industriele artikelen af te koopen. Daarentegen hielden anderen het ervoor, dat niet alleen de Britsche markt, maar de wereldmarkt verzadigd is en dat de Dominions om eigentwil tot beperking in plaats van tot uitbreiding zullen moeten komen. Wat de zuivelproductie betreft, is men in Nieuw-Zeeland nu, naar het schijnt, wel zoover gekomen; ofschoon daar dan dadelijk de noodzaak rijst om de landbouwers, die zwaar onder hypotheeken zitten, door uitzonderingsmaatregelen van financieelen ondergang te redden. Maar in zake den vleeschinvoer zijn nu onderhandelingen gaande, in welke de Britsche regering, naar men verzekert, den eisch gesteld heeft („het ultimatum” noemt men het aan den anderen kant), dat de Dominions ten laatste in December een contingentieering zullen aannemen en daarbij een heffing van ½ stuiver per pond betalen, vóór hun vleesch wordt toegelaten, deze heffing is bedoeld om de subsidie voor den inlandschen producent te bekostigen. En dat is de openbare meening daarginds nog uitermate rauw op het lijf gevallen.

Bij de fanfares, waarmede de overeenkomsten van Ottawa begroet werden, steken al deze sombere geluiden wel scherp af. De economische eenheid van het Britsche Rijk heeft al de bezwaren en onmogelijkheden, waarop toen van vrijhandelszijde al waarschuwend gewezen werd, volstrekt niet overwonnen. De teleurstelling, die de Engelsche regering noodgedwongen aan de Dominions bereidt, wreekt zich aanstonds in mindere toegeeflijkheid van hun kant, waar

het op Engeland's invoer aankomt, terwijl zij zich nu tegelijk herinneren, dat er nog andere landen op de wereld bestaan, met wie voordeelige overeenkomsten mogelijk zijn. Maar er zijn er ook in Engeland velen, die beweren dat de politiek van beperking onnoodig is en de aanhaling waarmede ik begon, bewijst dat het Departement van Landbouw zelf voor die critiek gevoelig is.

Lord De La Warr liet het trouwens niet heelemaal bij algemeenheden. Hij betoogde met nadruk, dat de verbruikscapaciteit van de bevolking volstrekt niet verzadigd is. Hij herinnerde aan de werklozen, wier verbruik van levensmiddelen door bijzondere maatregelen van de verschillende in het leven geroepen centrales opgevoerd kan worden; hij noemde melk als voorbeeld en sprak over het geheel alsof zijn departement het aanwenden van de crisis-organisatie voor ruimere distributie gaarne zou willen bevorderen. Maar in dat opzicht valt toch nog haast alles te doen. En ondertusschen beschouwen expansionisten, en imperialisten heel de contingentiepolitiek met onverholten afkeer. Van landverhuizing naar de Dominions kan evenmin sprake zijn als van nieuwe kapitaalbelegging daar, wanneer de uitbreiding, die hun economie beheerscht heeft, tot staan gebracht wordt. En in plaats daarvan krijgt men (om *The Round Table* aan te halen) „debatten, waarin plaatselijke belangen, concessies en offers, voordeelen en schikkingen, schering en inslag vormen en die ons niet nader brengen tot een politiek voor het gansche Rijk” — of „Gemeenebest”, zoals het in dat knappe en beginselvaste tijdschrift heet.

DE INVOER VAN LEVENSMIDDELEN IN PALESTINA

Dr. Alfred Marcus te Haifa schrijft ons:

Het feit, dat de consumptiekracht van Palestina, welk land op het oogenblik zeer intensief wordt gekoloniseerd, veel grooter is dan zijn productiekracht, is reeds algemeen bekend, voor zoover het den industrieelen sector van het Palestijnsche bedrijfsleven betreft. Het is echter in veel mindere mate bekend, dat genoemd land overeenkomstige verschijnselen op het gebied van den landbouw en in verband daarmee op het gebied van de levensmiddelenvoorziening vertoont. Weliswaar zijn in dit opzicht de verschijnselen van de divergentie tusschen productie- en consumptiekracht niet zoo onmiskenbaar, als zulks sedert het begin van de kolonisatie van het land op industrieel gebied het geval was, omdat in den agrarischen sector van iedere volkshuishouding natuurlijk zeer veel van de oogstopbrengst afhangt, en deze kan soms bij een grootere bebouwde oppervlakte minder zijn dan vroeger op een kleinere oppervlakte.

Zoo was het in Palestina gedurende de laatste drie jaren, d.w.z. gedurende een periode van ongewone droogte. Dat de invoer in 1933, inzonderheid van granen, ten opzichte van den invoer van het voorafgaande jaar groote verschillen vertoont, moet daarom niet aan een toeneming van het verbruik worden toegeschreven, of ten minste niet alleen, doch voornamelijk aan den geringen binnenlandschen oogst. Omgekeerd zal Palestina waarschijnlijk in 1934 bij een sterk toegenomen verbruik als gevolg van de groote Joodsche immigratie gedurende de beide laatste jaren toch nog minder graaninvoer hebben dan in 1933, omdat de oogst in Palestina naar verhouding zeer goed was. Alleen de tarwe-oogst in de Noordelijke kolonies van den Emek heeft reeds een record van ongeveer 6000 ton opgeleverd. Dientengevolge is reeds in October de tarwe-invoer tot het einde van het jaar stopgezet, terwijl verleden jaar ook na den oogst nog zeer belangrijke hoeveelheden tarwe en tarwemeel in het tweede halfjaar moesten worden ingevoerd. Van dit gezichtspunt uit moet men dus de ontwikkeling van den invoer van de belangrijkste levensmiddelen beschouwen, en niet alleen met betrekking tot granen, doch ook ten aanzien van vleesch, zuivelproducten, eieren, enz.

In de behoefte aan vleesch voorziet, zooals vanzelf spreekt, voor een belangrijk deel de eigen productie. Met het fokken van een hoogwaardigen veestapel werd juist door de Joodsche kolonisatie op veelbelovende wijze een aanvang gemaakt. Niettemin werd gedurende de laatste jaren nog steeds bevroren vleesch ingevoerd. De vleeschinvoer is evenwel geenszins in dezelfde mate toegenomen als het binnenlandsche vleeschverbruik; hij is daarbij integendeel in sterke mate ten achter gebleven.

De invoer van bevroren vleesch heeft bedragen in 1931, 1932, 1933 resp. 398, 370 en 365 ton. De voornaamste leverancier van bevroren vleesch is in de eerste plaats Egypte, in mindere mate Italië.

In tegenstelling hiermede is de invoer van levend rundvee in den laatsten tijd sterk gestegen; deze bedroeg in de laatste drie jaren resp. 8.155, 6.221 en 8.796 stuks en in de eerste helft van dit jaar zelfs 7.916 stuks.

Alleen in de eerste helft van 1934 was dus de invoer van levend rundvee bijna even groot als in het geheele jaar 1933 en zelfs grooter dan in het geheele jaar 1932. De dekking van de behoefte aan vleesch heeft dus in hoofdzaak langs dezen weg plaats; de toeneming van dit invoercijfer moet voor een deel ook worden toegeschreven aan den sterk gestegen invoer van alle soorten fokvee, teneinde den binnenlandschen veestapel te verbeteren en uit te breiden.

De stand van zaken ten aanzien van den invoer van pluimvee is ongeveer dezelfde. De invoer van levend pluimvee bedroeg in het eerste kwartaal van 1934 ruim 100.000 stuks, d.w.z. driemaal zooveel als die van het geheele jaar 1931 en meer dan het dubbele van het eerste kwartaal van 1933. Ook hier betreft het vooral fok- en leghennen, welke ter vermeerdering van de eierenproductie werden ingevoerd.

De invoer van eieren neemt enorm toe, hoewel de pluimveestapel in de laatste jaren sterk is gegroeid en het hoenderpark als agrarisch ontwikkelings-type een belangrijke rol begint te spelen. Niettemin geeft de invoer van eieren in Palestina de volgende cijfers te zien:

	Hoeveelheid	Waarde
1931	7.556.998 st.	15.913 f. P.
1932	18.102.975 „	34.625 „
1933	33.615.479 „	63.145 „
1934 te kwartaal	17.387.116 „	31.733 „

Uit de cijfers blijkt ten duidelijkste, dat de binnenlandsche productie in Palestina het verbruik niet kan bijhouden. Zelfs indien er in de naaste toekomst veel nieuwe pluimveefokkerijen zullen worden opgericht — waaronder zeer moderne bedrijven — dan moet er toch rekening mede worden gehouden, dat Palestina als markt voor eieren ook voor den Europeeschen exporteur van belang is. Tot dusverre werd in den invoer wel in hoofdzaak door Egypte, Syrië en Irak voorzien; het is echter niet onmogelijk, dat ook Europa hiervoor in aanmerking komt.

Ook het verbruik van zuivelproducten neemt sterk toe. Hierbij is inzonderheid de ontwikkeling van den invoer van boter en kaas van belang. De binnenlandsche boterproductie is weliswaar in de laatste jaren gestegen, zij hield echter lang geen gelijken tred met de behoefte, waardoor de import van versche natuurboter sedert 1931 de volgende cijfers vertoont en die van kaas vrijwel overeenkomstige stijgingen te zien geeft:

	Boter		Kaas	
	hoeveelheid	waarde	hoeveelheid	waarde
1931	342.478 kg	43.294 f. P.	199.500 kg	14.774 f. P.
1932	493.279 „	54.149 „	275.057 „	19.534 „
1933	873.220 „	75.424 „	338.214 „	24.068 „
1934 te halfj.	814.001 „	58.521 „	334.328 „	20.889 „

Op de Palestijnsche markt neemt het Australische product een overheerschende positie in, hetwelk ten deele in het land zelf, ten deele in Egyptische pakhuizen (Port-Said) voor den detailhandel wordt verkapt. Aangenomen mag worden, dat ook Europa bij de botervoorziening van Palestina een zekere rol zal

kunnen spelen, indien men aan deze veelbelovende markt voldoende aandacht schenkt en met Australië zal kunnen concurreeren.

De kaasvoorziening van het land heeft in hoofdzaak door Nederland, Zwitserland, Egypte, Syrië, Turkije, Griekenland en Bulgarije plaats. Landen, zooals Polen en de Baltische staten, zijn hierbij op het oogenblik nog slechts van ondergeschikte betekenis, in elk geval is de markt thans groot genoeg, om haar ook voor deze landen belangwekkend te doen zijn.

Voorts zij in dit verband erop gewezen, dat ook de Palestijnsche invoer van margarine niet onbelangrijk stijgt. Deze heeft in 1931 220 ton, in 1933 342 ton en in de eerste helft van 1934 reeds 226 ton bedragen. Deze invoer komt in hoofdzaak uit Frankrijk, in mindere mate uit Nederland en Engeland.

De suikerinvoer geeft een meer constante ontwikkeling te zien. Het land produceert zelf geen suiker. De verbouw van suikerriet is in het dal van den Jordaan op zichzelf wel mogelijk, doch nauwelijks in hoeveelheden, welke voldoende zouden zijn voor het instandhouden van een grootindustrie. De suikerinvoer heeft in de laatste jaren bedragen:

1931	1932	1933	1e halfjaar 1934
11.097	12.859	16.067	8.898 ton

Wij zien hier dus een constante stijging. Ten aanzien van den suikerinvoer hebben in den laatsten tijd groote verschuivingen plaats gehad. In 1931 kwam nog het grootste gedeelte uit Rusland en Tsjecho-Slowakije. Inmiddels zijn Polen, België, Engeland en Egypte met zijn rietsuiker, doch ook Ned.-Indië op de markt sterk op den voorgrond getreden.

Tenslotte zij er nog op gewezen, dat ook de Palestijnsche invoer van aardappelen in de laatste jaren sterk is toegenomen, namelijk van 6.800 ton in 1931 tot 9.700 ton in 1933, in het loopende jaar zal de invoer nog iets meer bedragen. Deze komt in hoofdzaak uit Cyprus en Syrië, in mindere mate uit Egypte, Nederland, Frankrijk en Polen.

AANTEKENINGEN.

Nieuwe herstelmaatregelen in de Vereenigde Staten.

Ter coördinatie van de werkzaamheid van de verschillende regeerings- en crisisinstanties heeft president Roosevelt 31 October een verordening uitgevaardigd, waarbij de National Emergency Council is gesticht. Deze Raad bestaat uit den president en alle ministers en staatssecretarissen, benevens uit de leiders van de verschillende crisisorganisaties, waarvan wij o.a. noemen de Agricultural Adjustment Administration, the Federal Emergency Relief, Reconstruction Finance Corporation, Tennessee Valley Authority, Federal Home Loan Bank Board, coöperator voor het transport, Farm Credit Administration, In- en Export Bank, Fed. Deposit Insurance Corporation, Securities and Exchange Commission. Voorts

is de governor van den Federal Reserve Board in dezen Raad opgenomen. Aan het hoofd staat een uitvoerend directeur, als hoedanig Donal Richberg is benoemd, die het salaris en den rang van een minister heeft gekregen. In verband met deze werkzaamheden is Richberg voorloopig vrijgesteld van zijn werkzaamheden ten behoeve der NRA.

Richberg heeft op 2 November mededeelingen gedaan omtrent voorgenomen wijzigingen in de codes. Hij verklaarde, dat vele codes onuitvoerbare bepalingen bevatten, en dat in het vervolg dwingende bepalingen slechts zouden worden opgenomen, indien daartrent nagenoeg eenstemmigheid onder de betrokkenen bestond. Code-bepalingen, waartegen belangrijke groepen onder de betrokkenen bezwaren hebben, zouden worden opgeheven. Volgens Richberg hadden verschillende codes hun ontstaan te danken aan de onbekendheid van groepen ondernemers met de moeilijkheden en mislukkingen van Europeesche kartels. Deze ondernemers dachten, dat met een soort kartelorganisatie alle prijzen konden worden opgevoerd, zoodat iedereen zou kunnen verdienen. Dit is volstrekt niet het geval. Daar de crisis echter voorbij is en het herstel een aanvang heeft genomen, kan men verschillende drastische bepalingen missen, en de regeling aan het economisch leven zelf overlaten.

Een duidelijk voorbeeld van de moeilijkheden, aan de doorvoering der beginselen van de New Deal verbonden, levert het voorgenomen bilaterale handelsverdrag met België op. Van 40 verschillende zijden zijn protesten binnengekomen tegen de voorgestelde bepalingen met het verzoek een public hearing te houden, die dan ook heeft plaats gevonden. De ijzer- en staalindustrie en de chemische industrie hebben protesteerd tegen de voorgenomen verlaging van invoerrechten op dit soort Belgische goederen, welk protest ook door de werknemers is ondersteund. Het motief was, dat door de codes de Amerikaansche loonen tot gemiddeld \$ 0.72 per uur waren verhoogd, terwijl de Europeesche loonen ten hoogste \$ 0.30 per uur bedroegen.

Wat de chemische industrie betreft, werd erop gewezen, dat deze voor de nationale verdediging der Ver. Staten noodzakelijk was. België was bij het internationale chemische kartel aangesloten, waardoor het dit kartel gemakkelijk zou vallen fabrieken in België voor onderdeelen der bewerking te stichten en dan de vervaardigde producten in groote hoeveelheden naar de Ver. Staten als Belgische producten tegen verlaagde rechten uit te voeren.

Het voornaamste gevaar zag men echter hierin, dat de landen, met welke de Vereenigde Staten handelsverdragen op den voet der meestbegunstiging hadden, op dezelfde voorrechten aanspraak zouden maken als België in dit verdrag zou verkrijgen. Hiertegenover werd van regeeringszijde het standpunt gesteld, dat de juridische omschrijving van de meestbegunstiging gedurende de laatste jaren geheel op losse schroeven was komen te staan, zoodat men geen zekerheid van uitleg van die bepaling had.

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	25 Nov.-1 Dec. 1934	Sedert 1 Jan. 1934	Overeenk. tijdvak 1933	25 Nov.-1 Dec. 1934	Sedert 1 Jan. 1934	Overeenk. tijdvak 1933	1934	1933
Tarwe	35.786	1.270.324	1.462.235	—	32.305	23.685	1.302.629	1.485.920
Rogge	4.275	386.878	377.717	—	15.416	7.373	402.294	385.090
Boekweit	973	22.731	21.592	—	—	25	22.731	21.617
Mais	32.864	845.448	963.180	200	202.995	187.413	1.048.443	1.150.593
Gerst	17.481	358.744	484.840	—	45.755	48.381	404.499	533.221
Haver	2.505	113.617	120.363	—	3.195	3.808	116.812	124.171
Lijnzaad	3.475	192.922	180.171	600	222.047	206.045	414.969	386.216
Lijnkoek 1)	300	60.741	133.294	—	55	200	60.796	133.494
Tarwemeel	727	19.919	17.572	389	3.663	5.654	23.582	23.226
Andere meelsoorten	1.362	54.591	48.606	55	6.442	8.197	61.033	56.803

Nieuwe economische politiek in Frankrijk?

De rede, die Minister Flandin de vorige week voor de centrale organisatie van industriele en handelsverenigingen heeft gehouden, verdient in meer dan één opzicht de belangstelling. In de eerste plaats ontvouwde de Minister daarin zijn plannen tot economisch herstel van het land, die een grootere mate van vrijheid op economisch gebied beoogen, door de volkshuishouding van de knellende overheidsbanden te bevrijden.

Wat hieronder precies moet worden verstaan, is ons uit de verschillende courantenverslagen niet duidelijk geworden. Het ligt in het voornemen van de regeering om op de graanmarkt een grootere vrijheid te verkrijgen, omdat de tarweverbouwers in Frankrijk niet den van overheidswege vastgestelden prijs ontvangen, terwijl deze steun wel in den broodprijs tot uiting komt. Een verlaging van den broodprijs — die ongeveer tweemaal zoo hoog is als in België! — is dus binnenkort te verwachten. In de richting van grootere vrijheid gaan ook de maatregelen voor de wijnmarkt. Het experiment om de wijnmarkt te saneren door strenge reglementeering is volkomen mislukt. Het overschot aan wijn zal in alcohol worden omgezet.

Hoewel de maatregelen voor de tarwe- en wijnmarkt op een grootere bedrijfsvrijheid wijzen, gaan andere aangekondigde maatregelen juist in tegengestelde richting. Er moet een aanpassing komen tusschen productie en verbruik, niet alleen in den Landbouw, maar ook in de industrie. Dit zal met zich brengen, dat in bepaalde gevallen overeenkomsten tusschen producenten van overheidswege bindend zullen worden verklaard. Nadere bijzonderheden over dit belangrijke onderdeel van de nieuwe economische politiek ontbreken. In elk geval wijst dit niet op een grootere vrijheid.

Ook de maatregelen voor de arbeidsmarkt zijn niet bepaald van dien aard om het vertrouwen in een liberalere handelspolitiek te wekken. Want ter verruiming van de werkgelegenheid, zullen buitenlandse arbeiders, voor zoover dit mogelijk is, het land moeten verlaten.

Van bijzondere beteekenis is ook de mededeeling

van Minister Flandin, dat de deflatie bijna ten einde is. Voor zoover men onder deflatie verstaat een prijsdaling uit *monetaire* oorzaken, kan dit misschien juist zijn. Dat het deflatieproces in Frankrijk geweldige afmetingen heeft aangenomen, moge hieruit blijken, dat van de zich in omloop bevindende bankbiljetten ten bedrage van Frs. 80 milliard, Frs. 40 milliard, dus de helft, is opgepot. Dit beteekent echter nog niet, dat de prijzen in Frankrijk zich op bevredigende wijze bij die op de wereldmarkt aanpassen. In Frankrijk vooral zal er nog een verdere verlaging van prijzen en kosten moeten plaats vinden, alvorens de industrie in alle opzichten haar oude positie op de wereldmarkt kan hernemen.

Want de stijging van het aantal werklozen wijst er op, dat de crisis zich in Frankrijk nog steeds verscherpt. Ondanks de reeds genomen maatregelen tegen het aannemen van buitenlandsche werkkrachten is de werkloosheid er nog nooit zoo groot geweest.

	Aantal werklozen (afgerond)		
	1932	1933	1934
Sept.	259.000	227.000	323.000
Oct.	248.000	233.000	344.000
Nov.	255.000	252.000	362.000

Hoewel het zonder twijfel van belang is om het vertrouwen te doen terugkeeren, is de rede van Minister Flandin wel wat al te optimistisch gestemd. De economische toestand in Frankrijk is van dien aard, dat voor optimisme voorshands nog weinig aanleiding bestaat.

v. d. V.

ONTVANGEN BOEKEN.

Reconstruction. A plea for a national policy door Harold MacMillan. (Londen 1934. MacMillan and Co. Ltd. Prijs 3/6).

De schrijver is overtuigd, dat het oude systeem van het vrije kapitalisme heeft afgedaan tengevolge van de mislukking van het stelsel van het vrije prijsmechanisme en dat dientengevolge een verandering in den zin van „planning” noodzakelijk is. Een ordening in de productie wordt vaak verhinderd door een minderheid, die zich niet wil aansluiten en door het gevaar van het opkomen van nieuwe ondernemers. Dit laatste heeft o.a. plaatsgevonden als resultaat van de bescherming, waardoor vele nieuwe fabrieken werden opgericht. De schrijver beschouwt dit

Indexcijfers van Nederlandsche aandelen.

De Bank voor Handel en Scheepvaart te Rotterdam zendt ons onderstaand overzicht:

Indexcijfers van 12 aandeelengroepen der Amsterdamsche effectenbeurs. 1)

	Banken	Electriciteit	Handels-ondern.	Industrie	Kunstzijde	Mijnbouw	Olie	Rubber	Scheepvaart	Suiker	Tabak	Thee
Gemiddelde 1929	158.3	337.5	168.0	432.7	243.0	268.7	402.0	233.5	125.0	398.4	487.3	443.2
„ 1930	149.4	257.7	125.6	264.9	87.4	177.2	371.1	110.7	82.6	292.9	361.3	357.2
„ 1931	118.1	211.8	93.4	167.7	64.5	144.5	209.8	51.8	49.6	181.9	241.6	251.4
„ 1932	76.4	178.3	67.1	115.6	37.6	106.4	137.5	27.0	24.9	107.2	137.9	175.9
„ 1933	84.0	201.8	79.3	137.8	27.8	143.4	164.5	42.8	23.1	112.9	135.9	211.3
Januari 1934	79.2	190.1	85.1	159.-	49.9	157.7	176.6	52.4	18.6	99.9	130.3	229.6
Februari	80.6	187.4	88.5	158.7	50.9	165.7	178.1	53.3	19.-	106.6	136.2	240.4
Maart	80.2	187.4	87.3	156.9	60.2	176.1	170.2	54.8	20.1	104.-	135.9	243.4
April	77.-	190.5	85.1	157.9	59.1	172.9	158.1	56.4	18.5	98.-	137.5	246.8
Mei	75.4	190.7	80.8	155.9	55.1	178.8	155.5	68.1	17.4	98.9	144.8	252.8
Juni	71.1	192.-	72.5	154.-	53.8	181.4	157.5	65.8	14.8	96.1	154.1	250.9
Juli	72.4	195.8	69.-	156.7	50.8	182.4	152.7	68.1	14.7	92.-	157.8	254.7
Augustus	74.8	188.2	70.8	155.6	50.7	179.7	151.9	73.1	15.2	94.2	168.-	255.7
September	76.7	188.1	71.8	157.9	51.-	177.2	151.9	72.2	16.1	93.6	168.2	236.1
October	76.7	183.8	69.6	160.8	50.6	176.9	145.3	65.7	14.4	86.5	164.3	238.1
November	74.9	179.5	67.9	161.3	48.5	179.-	137.-	58.4	12.9	79.-	153.3	232.3

Schommelingen in het aandelen-indexcijfer. 2 Januari 1934 f 2.291-210.500 = 100.

2 Januari	100.-	7 Maart	100.3	2 Mei	97.2	4 Juli	95.-	5 Septemb.	97.-	7 November	91.8
10 „	99.3	14 „	101.4	9 „	98.1	12 „	95.3	12 „	97.1	14 „	91.5
17 „	99.3	21 „	99.-	16 „	96.7	18 „	95.2	19 „	96.3	21 „	91.2
24 „	100.8	28 „	97.8	23 „	96.5	25 „	94.-	26 „	96.1	28 „	91.9
31 „	100.8	4 April	98.3	30 „	96.1	1 Augustus	91.6	3 October	95.6		
7 Februari	102.3	11 „	98.5	6 Juni	94.4	8 „	93.7	10 „	94.9		
14 „	101.3	18 „	97.5	13 „	95.7	15 „	95.2	17 „	94.8		
21 „	101.3	25 „	94.7	20 „	96.1	22 „	94.7	24 „	94.7		
28 „	99.9			27 „	95.4	29 „	97.6	31 „	93.6		

1) Men zie voor de toelichting op dit overzicht het nummer van E.-S.B. van 15 Januari 1930, blz. 64. Nadruk verboden.

niet als een zegen. De schrijver ontwerpt verder een schema voor een juiste ordening. Belangrijk achten wij, dat hij het prijsmechanisme wil handhaven, zij het dan ook in gewijzigden vorm. Ook aan het vraagstuk van de loonen wordt in dit verband aandacht geschonken.

Die Konjunktur door Dr. E. Carell. (Jena 1932. Verlag von Gustav Fisoher. Prijs R.M. 5).

De schrijver gaat uit van de veronderstelling, dat voor de ontwikkeling van de conjunctuurbeweging een „algemeene theorie” is op te stellen, hetgeen echter niet be- teekent, dat deze voor alle tijden van toepassing is. De stof wordt in drieën gesplitst, nl. een beschrijving en ver- klaring van de hausse, van den omslag, en van den om- slag in de depressie. De schrijver verwerpt de monetaire conjunctuurtheorie, die in de schommelingen van de geld- waarde de oorzaak van de conjunctuurbeweging ziet. Ook ziet hij de oorzaak van de conjunctuur, niet in de absolute hoogte van de loonen, maar in de veranderingen van de onderlinge verhouding van de afzonderlijke prijzen. Dit wordt nader uitgewerkt evenals de uiteenlopende bewe- ging van de voortbrenging van productie- en consumptie- goederen in de conjunctuurbeweging.

MAANDCIJFERS.

EMISSIES IN OCTOBER 1934.

Prov. en Gemeentel. Leeningen ¹⁾ .... f 2.191.000,— zijnde:

Nederland

Gem. Amsterdam f 31.600.000
4 % obl. à 98 ¼ % ²⁾ ..... f 655.000
Gem. Amsterdam f 45.400.000
4 % obl. à 99 % ³⁾ ..... „ 882.000
Gem. Heerlen f 2.000.000 4 %
obl. à 99 ½ % ⁴⁾ ..... „ 654.000

Bank- en Credietinstellingen ⁵⁾

Rubber-Maatschappijen ..... „ 500.000,— zijnde:

Nederland

Obligatiën:
Zuid-Preanger Rubber Mij.
f 500.000 6 % obl. à 100 % f 500.000
Diversen ⁶⁾ .....

f 2.691.000,—

- ¹⁾ Conversie:
f 2.000.000.— 3 ½ % obl. Prov. Gelderland à f 98 ¼ %.
- „ 845.000.— 4 % obl. Gem. Almelo à 100 %.
- „ 4.100.000.— 4 % obl. Gem. Delft à 100 ¼ %.
- „ 4.000.000.— 4 % obl. Gem. Schiedam à 100 %.
- „ 4.910.000.— 4 % obl. Gem. Tilburg à 100 %.
- „ 1.553.000.— 4 % obl. Gem. Zwolle à 100 %.
- ²⁾ Van het provenu van deze leening is f 30.550.000 voor conversie afgetrokken.
- ³⁾ Van het provenu van deze leening is f 44.064.000 voor conversie afgetrokken.
- ⁴⁾ Van het provenu van deze leening is f 1.336.000 voor conversie afgetrokken.
- ⁵⁾ Conversie:
f 4.000.000.— 4 % obl. N.V. Mij. voor Gemeente-Crediet à 100 %.
- ⁶⁾ Conversie:
f 98.000.— 4 % obl. Waterschap „It ald skroet”, Leeuwarden à 100 %.
- Bovendien:
f 8.400.000 3-m. Schatkistprom. à f 998.72, d.w.z. ½ %.
- „ 14.000.000 6 „ „ „ 996.20, d.w.z. ¾ %.
- „ 9.400.000 1-j. Schatkistbilj. „ „ 1.013.—, d.w.z. 1 ⅓ %.
- „ 3.660.000 3-j. „ „ „ 1.017.95, bijna 2 ¼ %.
- „ 9.100.000 5-j. „ „ „ 1.024.— d.w.z. 2 ⅔ %.
- Voorts werd in de afgelopen maand de inschrijving opengesteld op een beperkt bedrag:
aand. Eerste Nederlandsche Land Maatschappij à 100 % en
„ Mij. t. Expl. v. landelijke Eigendommen à 102 ¼ %

Emissies in 1934.

	Obligatiën	Aandeelen	Totaal
Januari	f 5.985.000,—	—	f 5.985.000,—
Februari	„ 1.935.375,—	—	„ 1.935.375,—
Maart	„ 4.167.375,—	—	„ 4.167.375,—
April	„ 11.500.625,—	—	„ 11.500.625,—
Mei	„ 2.916.380,—	f 640.000,—	„ 3.556.380,—
Juni	„ 7.072.000,—	—	„ 7.072.000,—
Juli	„ 899.067,50	—	„ 899.067,50
Aug.	„ 2.519.600,—	„ 136.000,—	„ 2.655.600,—
Sept.	„ 1.313.450,—	„ 861.000,—	„ 2.174.450,—
Oct.	„ 2.691.000,—	—	„ 2.691.000,—
	f 40.999.872,50	f 1.637.000,—	f 42.636.872,50

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTO'S.

	1934	1933	1932	1914
Ned. (Disc Wissels. 2 ½ 19 Sept. '33)				
Bel. Binn. Eff. 3 19 Sept. '33				
Bk. (Vrsch. in R.C. 3 19 Sept. '33)				
Athene	7 14 Oct. '33			
Batavia	3 ½ 1 Nov. '34			
Belgrado	6 ½ 16 Juli '34			
Berlijn	4 22 Sept. '32			
Boekarest	6 5 Apr. '33			
Brussel	2 ½ 28 Aug. '34			
Budapest	4 ½ 17 Oct. '32			
Calcutta	3 ½ 16 Feb. '33			
Dantzig	4 21 Sept. '34			
Helsingfors	4 ½ 20 Dec. '33			
Kopenhagen	2 ½ 1 Dec. '33			
Lissabon	5 ½ 8 Dec. '33			
Londen	2 30 Juni '32			
Madrid	5 ½ 6 Nov. '34			
N.-York F.R.B. 1 ½	1 Feb. '34			
Oslo	3 ½ 22 Mei '33			
Parijs	2 31 Mei '34			
Praag	3 ½ 25 Jan. '33			
Pretoria	3 ½ 15 Mei '33			
Rome	4 26 Nov. '34			
Stockholm	2 ½ 1 Dec. '33			
Tokio	3.65 2 Juli '33			
Weenen	4 ½ 27 Juni '34			
Warschau	5 26 Oct. '33			
Zwits. Nat. Bk. 2	22 Jan. '31			

OPEN MARKT.

	1934				1933	1932	1914
	1 Dec.	26 Nov. / 1 Dec.	19/24 Nov.	12/17 Nov.	27 Nov. / 2 Dec.	28 Nov. / 3 Dec.	20/24 Juli
Amsterdam							
Partic. disc.	1/2	1/2	1/2	1/2	3/8-1/2	1/4-1/2	3/8-3/16
Prolong.	1	1	1	1	1	1	2 1/4-3/4
Londen							
Daggeld...	1/2-1	1/4-1	1/4-1	1/4-1	1/2-1	1/2-1	1 1/4-2
Partic. disc.	1/2 9/16	7/16-9/16	3/8-7/16	3/8-7/16	1 1/16-1/8	15/16-1 1/4	4 1/4-3/4
Berlijn							
Daggeld...	4 1/4-1/2	3 5/8-4 1/2	3 7/8-4 1/8	3 3/4-4 1/8	4 5/8-6	4 5/8-5 5/8	—
Maandgeld	3 7/8-4	3 7/8-4	3 7/8-4	3 7/8-4	4 1/2-6	4 1/2-5 1/2	—
Part. disc.	3 1/2	3 1/2	3 1/2-5/8	3 1/8	3 7/8	3 7/8	2 1/8-1 1/2
Warenw...	4-1 1/4	4-1 1/4	4-1 1/4	4-1 1/4	4-1 1/2	4-1 1/4	—
New York							
Daggeld ¹⁾	1	1	1	1	3/4	1-1 1/4	1 3/4-2 1/2
Partic. disc.	5/16	5/16	5/16	5/16	5/16-7/8	5/8	—

¹⁾ Koers van 30 Nov. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia ¹⁾
27 Nov. 1934	1.48	7.38 ¾	59.45	9.75 ½	34.52 ½	100 ¼
28 „ 1934	1.48	7.37 ¾	59.46	9.75 ½	34.52 ½	100 ¼
29 „ 1934	1.48	7.37 ¾	59.46	9.75 ½	34.52 ½	100 ¼
30 „ 1934	1.47 15/16	7.36 ½	59.44	9.75 ½	34.56 ½	100 ¾
1 Dec. 1934	1.47 15/16	7.36	59.44	9.75 ½	34.53 ½	100 ¾
3 „ 1934	1.47 15/16	7.33 ¾	59.42 ½	9.75	34.57	100 ¾
Laagste d.w ¹⁾	1.47 ¾	7.33 ¾	59.40	9.75	34.47 ½	100
Hoogste d.w ¹⁾	1.48 ¼	7.38 ¾	59.50	9.76	34.57 ½	100 9/8
Muntpariteit	2.4878	12.1071	59.263	9.747	34.592	100

Data	Zwitserland *)	Weenen *)	Praag ¹⁾	Boekarest ¹⁾	Milaan ²⁾	Madrid ²⁾
27 Nov. 1934	47.93 ½	—	6.19	1.48	12.62 ½	20.20
28 „ 1934	47.97	—	6.19	1.48	12.62	20.21
29 „ 1934	47.96	—	6.19	1.48	12.63	20.20 ½
30 „ 1934	48.01	—	6.19	1.48	12.63 ½	20.21
1 Dec. 1934	48.05	—	6.19	1.48	—	—
3 „ 1934	48.05	—	6.18 ½	1.48	12.63	20.21
Laagste d.w ¹⁾	47.87 ½	—	6.15	1.45	12.57 ½	20.15
Hoogste d.w ¹⁾	48.05	28.—	6.22 ½	1.50	12.67 ½	20.25
Muntpariteit	48.003	35.007	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Oslo *)	Helsingfors ¹⁾	Buenos-Aires ¹⁾	Montreal ¹⁾
27 Nov. 1934	38.10	33.—	37.15	3.27	37 ¾	1.51 ¾
28 „ 1934	38.—	33.—	37.10	3.26	37 5/8	1.51 ¾
29 „ 1934	38.—	32.95	37.05	3.26	37 ½	1.51 ¾
30 „ 1934	38.—	32.90	37.02 ½	3.26	36 ¾	1.51 ½
1 Dec. 1934	37.95	32.87 ½	37.00	3.26	37 5/8	1.51 ½
3 „ 1934	37.85	32.77 ½	36.82 ½	3.25	37 ¾	1.51 ½
Laagste d.w ¹⁾	37.70	32.60	36.75	3.22 ½	36 ¾	1.51
Hoogste d.w ¹⁾	38.30	33.25	37.35	3.29	38	1.52 ¾
Muntpariteit	66.671	66.671	66.671	6.266	95 ¾	2.4878

¹⁾ Notering te Amsterdam. ²⁾ Not. te Rotterdam. ¹⁾ Part. opgave.

In 't 1ste of 2de No. van iedere maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
27 Nov. 1934	4,99	6,59 ¼	40,22	67,60
28 „ 1934	4,98 ½	6,59 ¼	40,19	67,60
29 „ 1934	—	—	—	—
30 „ 1934	4,98	6,59 ¼	40,19	67,61
1 Dec. 1934	4,97 ¼	6,59 ¾	40,18	67,61
3 „ 1934	4,95 ¾	6,59	40,19	67,61
4 Dec. 1933	5,14	6,09 ¼	37,25	62,72
Muntpariteit ..	4,86	3,90 5/8	23,81 ¼	40 5/16

STATISTISCH OVERZICHT

Table with columns: GRANEN EN ZADEN (TARWE, ROGGE, MAIS, GERST, LIJNZAAD), TUINBOUWARTIKELEN (WITTE KOOL, UIEN, BLOEM-KOOL), VLEESCH (RUND-VLEESCH, VARKENS-VLEESCH). Rows show monthly data from 1925 to 1934.

1) Men zie voor de toelichting op dezen staat de nos. van 8, 15 Aug. 1928, 25 Febr. 1931 en 15 Febr. 1933. 2) Tot Jan. 1931 Hard Winter No. 2 van Jan. 1931 tot 16 Dec. 1929 tot 26 Mei 1930 74 5 K.G. Hongaarsche vanaf 26 Mei 1930 tot 23 Mei 1932 74 K.G. Zuid-Russische; van 23 Mei 1932 tot 2 Oct. 1933 No. 2 Canada. 3) Tot Canada. Van 19 Sept. '32 tot 24 Juli '33 62/63 K.G. Z.-Russ. 4) De jaren 1928 en 1929 Broek op Langendijk. 5) 24 Nov. 6) 1 Dec. 7) 29 Nov. 8) 30 Nov.

Vervolg STATISTISCH OVERZICHT

Table with columns: MINERALEN (STEENKOLEN, PETROLEUM, BENZINE), TEXTIELGOEDEREN (KATOEN, WOL), DIVERSEN (KOE-HUIDEN, KALK-SALPETER). Rows show monthly data from 1925 to 1934.

1) Jaar- en maandgem. afger. op 1/8 pence. 2) 24 Nov. 3) 1 Dec. 4) 28 Nov. 5) 29 Nov. 6) 6 Nov. 7) 27 Nov. 8) 28 Dec. 9) 29 Dec. 10) 30 Dec.

VAN GROOTHANDELSPRIJZEN.

Table with columns for ZUIVEL EN EIERN (Boter, Kaas, Eieren) and METALEN (Koper, Lood, Tin, IJzer, Gieterij, Zink, Goud, Zilver). Includes monthly price data from 1925 to 1934.

26 Sept. 1932 79 K.G. La Plata; van 26 Sept. 1932 tot 5 Febr. 1934 Manitoba No. 2; Tot Jan. 1928 Western; vanaf Jan. 1928 tot 16 Dec. 1929 American No. 2, van tot 23 Mei 1932 64/5 K.G. Zuid-Russische. Van 23 Mei—19 Sept. 1932 No. 3

VAN GROOTHANDELSPRIJZEN)

Table with columns for BOUWMATERIALEN (Vuren, Steenen) and KOLONIALE PRODUCTEN (Cacao, Copra, Koffie, Rubber, Suiker, Thee). Includes monthly price data from 1925 to 1934.

N.B. Alle Pondennoteringen vanaf 21 Sep. '31 zijn op goudbasis omgerekend; de Dollarnoteringen vanaf 20 April '33 zijn in verhouding van de de prelatie van den Dollar t.o.v. den Gulden verlaagd.

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	17 Nov. 1934	24 Nov. 1934	26 Nov. 1934	1 Dec. '34 Laagste	1 Dec. '34 Hoogste
Alexandrië..	Piastr. p. £	97 3/8	97 3/8	97 3/8	97 3/8	97 3/8
Athene	Dr. p. £	523	523	523	523	523
Bangkok...	Sh. p. tical	1/10 1/4	1/10 1/4	1/10 3/8	2/4 1/2	2/4 1/2
Budapest ..	Pen. p. £	17	17	17	17	17
BuenosAires ¹⁾	d. p. \$	27 3/8	27 3/8	27 3/8	27 3/8	27 3/8
Calcutta	Sh. p. rup.	1/6 1/16	1/6 1/16	1/6 1/32	1/6 1/32	1/6 1/16
Constantin..	Piastr. p. £	617	617	615	617	616
Hongkong ..	Sh. p. \$	1/8 1/16	1/8	1/7 3/8	1/8 1/2	1/8 1/8
Kobe	Sh. p. yen	1/2	1/2 1/64	1/2	1/2 1/16	1/2 1/32
Lissabon	Escu. p. £	110 1/8	110 1/8	109 3/4	110 3/8	110 1/8
Mexico	\$ per £	18	18	17 3/8	18 3/8	18
Montevideo ²⁾	d. per £	20 1/2	20 1/2	20	20 3/8	20 1/2
Montreal ..	\$ per £	4.87	4.86	4.85	4.86 3/8	4.85 1/8
Riod:Janeiros	d. per Mil.	3 3/8	3 3/8	3 3/8	3 7/16	3 3/16
Shanghai ..	Sh. p. tael	1/4 3/16	1/4 3/16	1/3 3/4	1/4 3/8	1/4 5/16
Singapore ..	id. p. \$	2/4 5/32	2/4 5/32	2/4 1/16	2/4 1/2	2/4 5/32
Valparaiso ⁴⁾	\$ per £	123.50	122.50	121.50	122.50	121.50
Warschau ..	Zl. p. £	267 1/16	267 1/16	26 1/8	26 3/8	26 5/16

1) Officiële not. 36 1/2 laten, gemidd. not., welke importeurs hebben te betalen, sinds 12 Nov. '32, 23 Nov. 31 1/16, 27 Nov. 31 7/16, 30 Nov. 31 29/32.
2) Offic. not. vanaf 12 Nov. '39, 19 Nov. 39 1/8, 21 Nov. 39 1/16, 22 Nov. 39, 26 Nov. 39 1/8, 3) Id. 17 Nov. 4 1/2, 19 Nov. 4 1/4, 4) 90 dg. Vanaf 28 Aug. laatste "export" notering.

ZILVERPRIJS

	Londen ¹⁾ (N.York ²⁾)
27 Nov. 1934..	24 5/8
28 " 1934..	24 3/8
29 " 1934..	24 11/16
30 " 1934..	24 3/8
1 Dec. 1934..	55
3 " 1934..	24 11/16
4 Dec. 1933..	18 9/16
27 Juli 1914..	24 3/16

GOUDPRIJS³⁾

	Londen
27 Nov. 1934....	139 1/4
28 " 1934....	139 7/8
29 " 1934....	139 6
30 " 1934....	139 8 1/2
1 Dec. 1934....	139 9 1/2
3 " 1934....	140 1/2
4 Dec. 1933....	124 8
27 Juli 1914....	84 10 3/4

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) in sh. p. oz. fine

STAND VAN 's RIJKS KAS

Vorderingen.	23 Nov. 1934	30 Nov. 1934
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank.....	f 43.748.224,49	f 23.650.065,79
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	" 1.036.125,73	" 56.953,67
Voorschot op ultimo October 1934 aan de gem. verstrekt op aan haar uit te keeren hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofds. der grondbel. en in gem. fondsbel., alsmede op. op die belastingen en op de vermogensbelasting	" 558.978,46	" 558.978,46
Voorschotten aan Ned.-Indië.....	" 269.484.429,72	" 269.582.178,79
Id. aan Suriname.....	" 12.895.299,50	" 12.902.439,94
Id. aan Curaçao.....	" 2.392.018,72	" 2.345.094,26
Kasvord. weg. credietverst. a/h. buitenl. Daggeldleeningen tegen onderpand ..	" 115.591.714,84	" 115.769.736,57
Saldo der postrek. v. Rijkscomptabelen Vord. op het Alg. Burg. Pensioenfonds ¹⁾	" 1.000.000,—	" 1.000.000,—
Vord. op andere Staatsbedrijven ¹⁾	" 32.082.910,63	" 34.472.242,09
Verstr. t. laste der Rijkabegr. kasgeldleeningen aan gemeenten (saldo)....	" 14.864.440,15	" 16.153.157,14
	" 35.394.266,26	" 35.332.766,26
Verplichtingen.		
Voorschot door De Ned. Bank ingev. art. 16 van haar octrooi verstrekt Schatkistbiljetten in omloop.....	f 446.820.000,—	f 446.795.000,—
Schatkistpromessen in omloop.....	" 140.670.000,—	" 140.670.000,—
Zilverbons in omloop.....	" 1.295.060,—	" 1.293.901,50
Schuld op ultimo October 1934 aan de gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsb. alsmede op. op die bel. en op de verm. bel.	" 112.443,92	" 259.452,21
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenf. 1) Id. a. h. Staatsbedr. der P.T. en T.) ..	" 112.703.434,73	" 109.712.942,39
Id. aan andere Staatsbedrijven ¹⁾	" 136.805,10	" 136.925,02
Id. aan diverse instellingen ¹⁾	" 101.635.700,13	" 100.190.495,98
1) In rekg.-crt. met 's Rijks Schatkist.		

NEDERLANDSCHE-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

	24 Nov. 1934	1 Dec. 1934
Vorderingen:		
Saldo Javasche Bank.....	—	f 241.000,—
Betaalmiddelen in 's Lands kas.....	—	—
waaronder Muntbiljetten.....	—	—
Verplichtingen:		
Voorschot 's Rijks kas e. a. Rijksinstell.	f 269.486.000,—	" 270.582.000,—
Schatkistpromessen	" 1.750.000,—	" 1.750.000,—
Schatkistbiljetten	" 12.035.000,—	" 12.035.000,—
Muntbiljetten in omloop	—	—
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds.	" 3.346.000,—	" 3.346.000,—
Idem aan de Ned.-Ind. Postspaarbank.	" 1.563.000,—	" 1.505.000,—
Voorschot van de Javasche Bank.....	" 674.000,—	—

SURINAAMSCH E BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Discont.	Div. rekening ¹⁾
3 Nov. 1934..	726	1.156	505	580	1.801
27 Oct. 1934..	737	1.160	489	586	1.770
20 " 1934..	737	1.024	477	589	1.787
13 " 1934..	727	1.078	485	590	1.785
6 " 1934..	726	1.124	478	586	1.800
5 Juli 1914..	645	1.100	560	735	396

1) Sluip. der activa.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 3 December 1934.

Activa.		
Binnenl. Wis- sels, Prom., enz. in disc.	Hfdbk. f 34.483.948,98 Bijbnk. " 569.630,71 Ag.sch. " 3.000.763,43	f 38.054.343,12
Papier o. h. Buitenl. in disconto	Idem eigen portef. f 866.250,—	—
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.	—	866.250,—
Beleeningen	Hfdbk. f 104.240.462,41 ¹⁾ incl. vrsch. Bijbnk. " 5.070.543,47 in rek.-crt. Ag.sch. " 38.220.421,74 op onderp. f 147.531.427,62	—
Op Effecten	f 142.218.997,41 ¹⁾	—
Op Goederen en Spec.	" 5.312.430,21	147.531.427,62 ¹⁾
Voorschotten a. h. Rijk	—	12.982.071,50
Munt, Goud	f 102.181.310,—	—
Muntmat., Goud	" 741.517.706,52	—
	f 843.699.016,52	—
Munt, Zilver, enz.	" 17.362.348,16	—
Muntmat., Zilver	—	861.061.364,68 ²⁾
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	—	36.917.915,69
Gebouwen en Meub. der Bank	—	4.970.000,—
Diverse rekeningen	—	5.092.892,42
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5/32, S.No. 221)	—	16.996.491,37
		f 1.124.472.756,40

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefonds	" 3.807.914,92
Bijzondere reserve	" 5.000.000,—
Pensioenfonds	" 9.283.770,08
Bankbiljetten in omloop	" 913.372.195,—
Bankassignatiën in omloop	" 196.067,48
Rek.-Cour. f Het Rijk	—
saldo's: { Anderen	f 169.777.383,19
Diverse rekeningen	" 3.035.425,73
	f 1.124.472.756,40

Beschikbaar metaalsaldo	f 427.676.509,64
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is	" 1.069.191.274,—
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht	" 11.500.000,—

1) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99) ..... f 73.789.100,—
2) Waarvan in het buitenland ..... f 49.775.319,64

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings-perc.
	Munt	Muntmat.				
3 Dec. '34	102181	741.518	913.372	169.973	427.677	80
26 Nov. '34	102179	768.471	880.577	204.948	455.090	82
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen ¹⁾
3 Dec. 1934	38.054	11.500	147.531	866	5.093
26 Nov. 1934	26.105	—	145.324	866	4.960
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

1) Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. metaal-saldo
1 Dec. '34 ²⁾	142.990		180.210	35.630	56.654
24 Nov. '34 ²⁾	142.760		180.610	34.200	56.836
3 Nov. 1934	113.493	29.016	183.560	35.917	54.719
27 Oct. 1934	113.493	29.026	182.759	31.868	56.668
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels. buiten N.-Ind. betaalb.	Dts-conto's	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Dek-kings-percentage
1 Dec. '34 ²⁾	710	72.600	11.540	66	
24 Nov. '34 ²⁾	1.110	72.870	10.050	66	
3 Nov. 1934	749	9.652	57.862	10.389	65
27 Oct. 1934	761	9.623	54.054	10.099	66
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

1) Sluippost activa. 2) Cijfers telegrafisch ontvangen.